

Najaarsnota 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	2
Voorwoord.....	3
Samenvatting.....	3
Leeswijzer.....	6
Ambities.....	7
Programma's.....	8
Inwoner.....	9
Doelen & resultaten.....	9
Wat mag het kosten?.....	9
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	9
Verbonden partijen.....	15
Onze buurt.....	15
Doelen & resultaten.....	16
Wat mag het kosten?.....	16
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	16
Verbonden partijen.....	20
Onze gemeente.....	20
Doelen & resultaten.....	21
Wat mag het kosten?.....	21
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	22
Verbonden partijen.....	25
Ons geld.....	25
Wat mag het kosten?.....	26
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	26
Verbonden partijen.....	30
Overhead.....	30
Wat mag het kosten?.....	31
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	31
Verbonden partijen.....	33
Paragrafen.....	33
Financiële begroting.....	34
Inleiding.....	35
Overzicht baten en lasten.....	35
Incidentele baten en lasten.....	35
Financieel MeerjarenPerspectief.....	52
Overhevelen budgetten.....	53
Bijlagen.....	58
Raadsvoorstel.....	59
Overzicht lopende kredieten.....	65
Overzicht baten en lasten (gesplitst).....	73

Algemeen

Voorwoord

Welkom bij onze Najaarsnota 2023!

In de Programmabegroting 2023 hebben wij onze ambities, doelen en resultaten voor 2023 beschreven. Ook de geraamde inkomsten en uitgaven staan in de begroting. Tussentijds rapporteert het college aan de raad over de realisatie van de begroting. De eerste rapportage voor 2023 was de Voorjaarsnota. De tweede rapportage voor 2023 is deze Najaarsnota. Deze rapportage is een financiële rapportage.

Welke geraamde inkomsten en uitgaven passen we aan?

In deze Najaarsnota hebben we de financiële mutaties verwerkt, die medio oktober 2023 bekend zijn. Deze mutaties komen met name door externe omstandigheden. De inflatie heeft mogelijk financiële gevolgen. In deze najaarsnota hebben we een paar begrotingsposten hierop aangepast. Voor sommige begrotingsposten zijn prijsafspraken gemaakt. Vooralsnog volgen we de ontwikkelingen en informeren we hierover zo nodig bij de jaarrekening.

Wat is het financieel resultaat van deze Najaarsnota 2023?

De mutaties uit deze Najaarsnota leiden tot een effect op het begrotingssaldo voor 2023 van € 5.651.000 voordelig. Het begrotingssaldo 2023 stijgt hierdoor van een tekort van € 1.127.000 bij de Voorjaarsnota 2023 naar een overschot van € 4.524.000 bij deze Najaarsnota. In het onderdeel 'Samenvatting' vermelden we de grootste afwijkingen.

Het raadsvoorstel en het raadsbesluit zijn opgenomen in de bijlagen. Klik hier om direct naar het [raadsvoorstel](#) te gaan.

Met vriendelijke groet,

College van burgemeester en wethouders

Samenvatting

De op 10 november 2022 vastgestelde begroting toonde een voordelig saldo van € 298.000 (inclusief de 1e begrotingswijziging). Op 13 juli 2023 heeft de gemeenteraad de Voorjaarsnota 2023 vastgesteld. De mutaties tot en met de Voorjaarsnota waren € 1.425.000 nadelig. Daarmee kwam het begrotingssaldo na de Voorjaarsnota uit op € 1.127.000 nadelig.

Volgens genomen besluiten en de ontwikkelingen en afwijkingen die in deze Najaarsnota zijn vermeld stellen we het begrotingssaldo nu met **€ 5.651.000** voordelig bij. Het begrotingssaldo komt daarmee op **€ 4.524.000** voordelig. Zie onderstaande tabel.

In deze Najaarsnota zijn per programma de mutaties aangegeven en toegelicht. Het betreft veelal autonome ontwikkelingen waar we niet op kunnen sturen. De grootste mutaties zijn:

-	Bijdrage ODRN	- 239.000
-	Bijdrage MGR	- 273.000
-	Energiekosten sportaccommodaties/parkeergarage/openbare verlichting	- 320.000
-	Energietoeslag	- 2.294.000
-	Kosten bedrijfsvoering	+ 1.226.000
-	Sociaal Domein	+ 408.000
-	Algemene uitkering	+ 5.740.000
-	Kapitaallasten	+ 948.000
-	Treasury	+ 295.000
-	Overige mutaties	+ 160.000
	Totaal	+ 5.651.000

Daarnaast spelen er een aantal algemene ontwikkelingen die financiële gevolgen voor de begroting hebben. Hieronder gaan we in op drie ontwikkelingen.

Algemene uitkering

De mei- en septembercirculaire 2023 leiden tot een verhoging van de algemene uitkering van bijna € 3 miljoen. Daarnaast ramen we vooruitlopend op de decembercirculaire de rijksuitkering van € 2,8 miljoen voor de energietoeslag, waarvan € 0,6 miljoen nabetaling over 2022. In totaal een meerinkomst van € 5,8 miljoen. Van dit totaalbedrag ramen we € 2,8 miljoen meteen bij aan de uitgavenkant voor energietoeslag, bommenregeling, armoedebestrijding en diverse andere taakmutaties. Het voordelig verschil valt voornamelijk te verklaren door extra rijks gelden compensatieregeling jeugd over 2021/2022 € 1,3 miljoen, nabetaling energietoeslag € 0,6 miljoen, ruimte onder BTW-compensatiefonds € 0,6 miljoen en inflatie € 0,5 miljoen.

Personele ontwikkelingen

De arbeidsmarkt is flink in beweging. We zien dat medewerkers tegenwoordig sneller van baan veranderen. Daarnaast merken we dat er nog steeds schaarste heerst in vele vakdisciplines, waardoor sommige vacatures maar moeilijk op te vullen zijn. Dit zorgt voor (tijdelijke) onderuitputting en dat veroorzaakt weer een hogere werkdruk bij de zittende medewerkers.

Tot slot worden we geconfronteerd met ziekteverzuim en vooral met langdurige uitval.

Al met al betekent dit dat we veel mensen moeten inhuren tegen hogere tarieven om de gaten te dichten, zodat de dienstverlening kan doorgaan.

Bij de voorjaarsnota 2023 hebben we een inventarisatie gemaakt van de inhuurkosten die we voor de rest van het jaar nog verwachtten. Daarbij hebben we een bedrag bijgeraamd van € 850.000 (€ 400.000 voor het Sociaal Team en € 450.000 voor de rest van de organisatie).

Bij de najaarsnota 2023 hebben we een beter beeld van de besteding van de personele budgetten. Net als afgelopen jaren constateren we dat een aantal budgetten niet volledig is benut, wat een compensatie van € 1.100.000 oplevert.

Prijsstijgingen (inflatie en energie)

Diverse oorzaken, zoals het tekort aan grondstoffen, groeiende economie, conflict tussen Rusland en Oekraïne leiden tot een hogere inflatie dan die we gewend zijn. Deze hogere inflatie heeft financiële gevolgen voor onze begroting. In deze najaarsnota is een aantal budgetten (wederom) aangepast voor prijsstijgingen. Prijsdalingen op energiekosten zijn uitgebleven dit jaar, mede omdat met de leverancier overeengekomen tarieven aan het begin van 2023 zijn vastgezet. Dit leidt tot een aanvullende bijstelling van deze budgetten met € 320.000 nadelig.

Hieronder staat de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2023.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Omschrijving	Bedrag
Primaire begroting	348 V
Wijzigingen tot Voorjaarsnota	-370 N
Voorjaarsnota 2023	-1.105 N
Begrotingsresultaat na vaststelling Voorjaarsnota 2023	
	-1.127 N
Najaarsnota 2023	
> verwerkte besluitvorming	-87 N
> overige ontwikkelingen	5.738 V
	5.651 V
Begrotingsresultaat na Najaarsnota 2023	
	4.524 V

Hieronder staat een overzicht met daarin de saldi per programma na verwerking van de mutaties in deze Najaarsnota. Hierbij betekent VJN: voorjaarsnota en NJN: najaarsnota.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting	Begroting	Mutaties	Mutaties	Begroting
	2023	2023	2023	2023	2023
	Primair	na VJN	tot NJN	NJN	na NJN
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-39.318	-41.356	-3.577	-3.891	-48.824
Onze buurt	-15.345	-17.015	-722	508	-17.230
Onze gemeente	-6.143	-6.487	-810	-975	-8.272
Ons geld	71.722	73.387	-547	6.074	78.914
Overhead	-11.574	-12.206	118	1.242	-10.846
Saldo rekening baten en lasten	-659	-3.678	-5.538	2.957	-6.258
Toevoeging aan reserves	-330	-330	-7.013	-90	-7.433
Onttrekking aan reserves	1.337	2.882	12.462	2.871	18.216
Resultaat rekening baten en lasten	348	-1.127	-88	5.739	4.524

In deze Najaarsnota 2023 vermelden we een aantal budgetten die we willen overhevelen naar 2024. Als de werkzaamheden in 2023 niet of niet helemaal zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten. In 2024 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden alsnog uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2023 en kunnen we in 2024 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden.

Leeswijzer

Na het algemeen gedeelte staan onze `ambities`. De `programma's` bevatten de financiële bijstellingen. Onder `financiële begroting` staat het totaaloverzicht van de verwachte baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) voor 2023. Tot slot zijn in de `bijlagen` het raadsvoorstel opgenomen. Ook geven we hier een toelichting op afkortingen en financiële begrippen.

Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Een min-bedrag betekent: nadelig of uitgaaf/investering.

Een plus-bedrag betekent: voordelig of inkomst.

Inhoudsrechten (disclaimer)

In de Najaarsnota is gebruik gemaakt van informatie van derden. Hoewel de Najaarsnota met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld kunnen gebruikers van deze stukken geen rechten ontlenen aan of aanspraak maken op de juistheid en volledigheid van de inhoud. Ook aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die daardoor kan ontstaan.

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

1. We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in onze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet meer en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En u zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk te maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen.

3. Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. En als dat niet lukt, dan willen we zorgen voor een zinvolle dagbesteding. Want iedereen heeft een talent, dat kan bijdragen aan onze samenleving. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

In deze Najaarsnota rapporteren we niet over de doelen en resultaten. De meest actuele informatie over de stand van zaken van de doelen en resultaten vindt u in de [Voorjaarsnota 2023](#). Bij de jaarrekening 2023 verantwoorden we de doelen en resultaten weer.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Begroting 2023 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2023 na NJN
Lasten	-52.958	-51.574	-58.717	-13.522	-72.239
Baten	16.658	12.256	17.361	6.054	23.415
Totaal programma	-36.299	-39.318	-41.356	-7.468	-48.824

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2023](#).

Omschrijving	Datum	2023	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:</i>			
1e begrotingswijziging	10-nov-22	-199	-
Amendement inkomensgrens Doe Mee!-Regeling Berg en Dal	15-dec-22	-110	-
Begrotingswijziging Munitax 2023	9-feb-23	-12	-
Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	9-feb-23	-300	-
Voorjaarsnota 2023	13-jul-22	-1.005	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-1.626	-

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming door raad tot Najaarsnota:

1.1	Middelen dagbesteding amv-ers	25-mei-23	-312	-
1.2	Noodlokalen Agora onderwijs Montessori college	13-jul-23	-66	-
1.3	Jaarstukken 2022	13-jul-23	-3.092	-
1.4	Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025	12-okt-23	-22	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1	Budgetoverheveling 2022		-1.605	-
2.2	Kapitaallasten		9	-
2.3	Eindresultaat energiecompensatie		172	-
2.4	Energiebesparende maatregelen Den Ienloop		-25	-
2.5	Energiekosten dorpshuizen		-45	-
2.6	Rolstoel-, woon- en vervoersvoorzieningen		273	-
2.7	Huishoudelijke hulp		204	-
2.8	Sociaal domein		-69	-
2.9	Veilig Thuis		-25	-
2.10	Brede specifieke uitkering Sociale basis			
	- rijksbijdrage		252	-
	- kosten		-252	-
2.11	Energietoeslag		-2.294	-
2.12	Noodlokalen Agora onderwijs Montessoricollege		-54	-
2.13	Taal voor ontheemden uit Oekraïne		-40	-
2.14	Flankerend beleid energiearmoede		-93	-
2.15	Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden		-75	-
2.16	DRAN (doelgroepenvervoer)		-69	-

2.17 Noodfonds energiearmoede	-56	-
2.18 Schoolgebouw Kentalis en De Bron	-4	-
2.19 Opvang Oekraïners		
- rijksbijdrage	4.628	-
- uitgaven	-4.628	-
2.20 Bijdrage MGR	-220	-
2.21 Bijstand	79	-
2.22 Bewonersinitiatieven	-50	-
2.23 Speeltuin Steense gemeente	90	-
2.24 Diverse kleine mutaties	7	-
Administratieve overboeking	-84	-
Afrondingsverschillen	-2	-
Totaal mutaties Najaarsnota	-7.468	-
Totaal mutaties programma 1	-9.094	-

1.1 Middelen dagbesteding amv-ers

In mei 2023 heeft de raad besloten om incidenteel € 312.000 beschikbaar te stellen voor dagbesteding en onderwijs voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). Hier staat een bijdrage uit de algemene reserve tegenover. Zie ook programma Ons geld (1.1).

1.2 Noodlokalen Agora onderwijs Montessori college

De raad heeft op 13 juli 2023 besloten om voor een periode van 3 jaar noodlokalen ter beschikking te stellen voor het Agora onderwijs van het Montessori college in Groesbeek. De kosten hiervan zijn € 428.000. Hier staat een bijdrage uit de algemene reserve tegenover. Zie ook programma Ons geld (1.3).

1.3 Jaarstukken 2022

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2022 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor versterking gemeentelijke dienstverlening (€ 84.000), opvang vluchtelingen Oekraïne (€ 2.131.000), ambulantisering GGZ Wmo (€ 52.000), aanpak energiearmoede (€ 745.000), bijzonder bijstand vroegsignalering (€ 52.000) en versterken sociale basis ouderen (€ 28.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is deels gedekt uit de reserve lopende projecten (€ 2.267.000) en deels uit het positieve saldo van de jaarrekening 2022 (€ 825.000). Zie ook programma Ons geld (1.4).

1.4 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025

Op 12 oktober 2023 heeft de gemeenteraad het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen 2023 - 2032 vastgesteld. De onderhoudsplannen zijn geactualiseerd op basis van een inspectie van de gemeentelijke panden. Tijdens deze inspectie is er extra aandacht besteed aan veiligheid en duurzaamheid. De actualisatie leidt voor dit programma tot € 22.000 extra kosten.

2.1 Budgetoverheveling 2022

De raad heeft eerder besloten om de budgetten voor inrichting wmo-ruimten (€ 36.000), actieplan Stekkenberg (€ 29.000), pilot inburgering veranderopgave (€ 21.000),

implementatie nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening (€ 208.000), tijdelijke uitbreiding formatie IP (€ 95.000), personele kosten ST (€ 166.000), inburgering/problematiek statushouders (€ 53.000), projectleider jeugd (€ 31.000), ouderenzorg (€ 15.000), Wmo kwetsbare groepen (€ 23.000), voorkomen dak- en thuisloosheid (€ 50.000), extra gelden jeugdhulp 2021 (€ 584.000), initiatieven jongeren sport/ontmoetingsplekken (€ 53.000), ambulantisering Ggz-Wmo (€ 71.000) en versterking dienstverlening gemeenten (€ 170.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (2.1).

2.2 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2023. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 9.000.

2.3 Eindresultaat energievergoeding

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het ging in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie.

De regeling is inmiddels uitgevoerd en iedereen die daarvoor in aanmerking kwam heeft de compensatie ontvangen. Het restant budget gaat terug naar de stelpost inflatie. Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 171.000 (zie ook 2.6 bij programma Ons geld)

2.4 Energiebesparende maatregelen Den Ienloop

Het besluit om Kulturhus Den Ienloop in Millingen aan de Rijn te verkopen nemen we terug. We gaan daarom de verplichte energiebesparende maatregelen uitvoeren. Daarvoor ramen we € 25.000.

2.5 Energiekosten dorschhuizen

De energiekosten zijn fors gestegen doordat we een nieuw energiecontract hebben moeten afsluiten. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 45.000.

2.6 Rolstoel-, woon- en vervoersvoorzieningen

Het aantal cliënten dat gebruik maakt van een rolstoel is lager dan verwacht. Daarom stellen we de raming met € 123.000 positief bij. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een woningaanpassing stijgt weliswaar, maar doordat er geen uitgaven zijn voor grotere woningaanpassingen is er sprake van een overschot. We stellen de raming met € 50.000 positief bij. Het aantal cliënten en verstrekte vervoersvoorzieningen stijgt weer sinds corona. De uitgaven blijven nog steeds achter waardoor we de raming met € 100.000 positief bijstellen. Per saldo leiden deze mutaties tot een positieve bijstelling van € 273.000.

2.7 Huishoudelijke hulp

Hoewel het aantal inwoners met huishoudelijke hulp nog steeds gestaagd stijgt, kampen aanbieders met aanhoudende personeelstekorten waardoor het aanbod achterblijft bij de vraag. In de prognose houden we rekening met 7% extra verzilvering. De raming stellen we op dit onderdeel € 204.000 positief bij.

2.8 Sociaal domein

De ramingen voor het Sociaal domein, Jeugd en Wmo begeleiding hebben we geactualiseerd op basis van de realisatie tot en met augustus 2023. Vanwege een toename en meer specialistische begeleiding stellen we de raming voor Jeugd met € 275.000 negatief bij. De raming voor Wmo begeleiding stellen we positief bij met € 206.000, met name vanwege een dalende trend bij dagbesteding (€ 97.000) en PGB (€ 100.000). Per saldo leiden de mutaties op het Sociaal domein tot een negatieve bijstelling van € 69.000.

2.9 Veilig Thuis

Op basis van de gewijzigde begroting 2023 van de GGD verhogen we de raming met € 25.000. Deze meerlast komt voornamelijk door de prijs- en loonstijgingen.

2.10 Brede specifieke uitkering Sociale basis

Per 2023 ontvangen we een specifieke uitkering voor sociale basis van € 252.000. We verhogen de raming voor zowel de inkomsten als de uitgaven. Afrekening van dit rijksge­eld vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten.

2.11 Energietoeslag

We ontvangen van het Rijk een budget van € 2,9 miljoen voor de uitbetaling en uitvoering van de energietoeslag voor 2023. Hiervan is € 0,7 miljoen al in 2022 ontvangen. Het in 2022 uitgekeerde bedrag hebben we via de reserve lopende projecten gestort en overgeheveld naar 2023. We verwachten met deze uitkering uit te komen. Omdat de uitvoering doorloopt naar 2024 hevelen we het niet bestede bedrag bij de jaarrekening via de storting in de lopende projecten over naar 2024.

De in 2022 ontvangen rijksbijdrage was ontoereikend om de energietoeslagen en de uitvoeringskosten te dekken. Mede onze brief hierover heeft geleid tot aanpassing van de verdeelsleutel. Daardoor krijgen we een nabetaling van € 0,57 miljoen over 2022.

Een deel daarvan (€ 0,1 miljoen) is in 2023 nog uitgekeerd aan onze inwoners. Per saldo vloeit er € 0,47 miljoen terug naar de algemene middelen.

2.12 Noodlokalen Agora onderwijs Montessoricollege

In het raadsvoorstel over de noodlokalen van 13 juli 2023 is abusievelijk het totaalbedrag verkeerd genoemd. Het te ramen budget moest € 482.000 zijn in plaats van € 428.000. We ramen nu € 54.000 bij ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons Geld (2.7).

2.13 Taal voor ontheemden uit Oekraïne

We ontvangen in 2023 een eenmalige algemene uitkering van € 41.000 om het gemeentelijke aanbod van taalonderwijs aan volwassen ontheemden uit Oekraïne te stimuleren. Dit kunnen ontheemden zijn die daar behoefte aan hebben, die dat nodig hebben om werk te vinden of die werk willen vinden dat beter past bij hun vaardigheden, werkervaring en onderwijsachtergrond. Deze gelden zetten we hiervoor in.

2.14 Flankerend beleid energiearmoede

We krijgen van het rijk €93.000 om een stapeling van sociale en maatschappelijke problemen als gevolg van de hoge inflatie te voorkomen. Evenals in vorige jaren zetten we het rijksge­eld in voor energiearmoede. Het niet bestede bedrag nemen we bij de jaarrekening mee naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

2.15 Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden

Voor de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden ontvangen we van het rijk € 75.000 voor betere dienstverlening op het gebied van armoede en schulden. Deze gelden zetten we in om de dienstverlening voor het noodfonds en schuld­hulpverlening verder te verbeteren. Het niet bestede bedrag nemen we bij de jaarrekening mee naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

2.16 DRAN (doelgroepenvervoer)

We hebben een gewijzigde begroting van de DRAN ontvangen. Dit leidt tot een positieve bijstelling van € 10.000. De afrekening over 2021 en 2022 leidt tot een nabetaling van € 79.000. In de administratie van taxibedrijven was het vervoer van een aantal leerlingen uit onze gemeente niet goed geregistreerd en daardoor niet in rekening gebracht

2.17 Noodfonds energiearmoede

Bij de najaarsnota 2022 stelden we een noodfonds van € 100.000 in om extra steun te bieden vanwege energiearmoede en hogere inflatie. Daarbij is ook besloten om het in 2022 niet benodigd bedrag over te hevelen we naar 2023 via storting in de reserve lopende projecten. Abusievelijk heeft deze storting niet bij de jaarrekening plaatsgevonden. Dit corrigeren we nu. We ramen nu het restantbudget van € 56.000. Het niet besteed deel nemen we bij de jaarrekening 2023 mee naar 2024.

2.18 Schoolgebouw Kentalis en De Bron

Het voormalig schoolgebouw Kentalis (Nijmeegsebaan 21A Groesbeek) is per 1 juli niet meer in gebruik voor onderwijs en is daarom per 1 juli teruggegeven aan de gemeente. De gemeente heeft daarbij € 98.000 voor noodzakelijk onderhoud ontvangen. Deze gelden zetten we daarvoor in. Het niet bestede deel in 2023 hevelen we bij de jaarrekening via een storting in de reserve lopende projecten over naar 2024.

Per 1 juli 2023 komen de exploitatielasten van dit gebouw voor onze rekening. Deze lasten schatten we in op € 15.000. Voor leegstandsbeheer en doorbelasting van de energiekosten ramen een inkomst van € 11.000.

Schoolgebouw de Bron (Hengstdal 4 Ubbergen) is niet meer in gebruik door Entrea Onderwijs en het gebouw wordt daarom per 1 november teruggegeven aan de gemeente. De gemeente ontvangt € 236.000 voor achterstallig onderhoud. Dit geld zetten we in om het gebouw in stand te houden en geschikt te maken voor onderwijs aan de alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV-ers) in onze gemeente. Het niet bestede deel in 2023 hevelen we bij de jaarrekening via een storting in de reserve lopende projecten over naar 2024.

2.19 Opvang Oekraïners

In de voorjaarsnota 2023 was € 4 miljoen aan rijksbijdrage geraamd voor opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in het eerste halfjaar 2023. In deze najaarsnota ramen we de rijksuitkering van € 4,3 miljoen voor het tweede halfjaar 2023. Dit bedrag ramen we ook bij aan de uitgavenkant.

We komen ruimschoots uit met de rijksuitkering. Dit jaar verwachten we € 5 miljoen over te houden. Daarnaast is het uit 2022 overgehevelde budget (overschot 2022) nog beschikbaar. We stellen voor om bij de jaarrekening 2023 het niet benodigd deel van de rijksuitkering te storten in de algemene reserve. De storting schatten we nu in op € 7 miljoen.

Daarnaast realiseren we 56 nieuwe opvangplekken bij de Kentering. De kosten ramen we op € 328.000 die we vergoed krijgen van het rijk.

2.20 Bijdrage MGR

Op basis van de gewijzigde begroting 2023 van de MGR verhogen we de raming met € 273.000. Deze meerlast komt voornamelijk door de prijs- en loonstijgingen. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 220.000. Zie ook programma Onze gemeente (2.14).

2.21 Bijstand

Per 2023 zijn de minimumlonen met 10% verhoogd waarvoor een hogere vergoeding van het rijk krijgen van € 758.000. Ook stijgen de inkomsten voor aflossing en verhaal met € 70.000. Daarnaast nemen de bijstandsuitkeringen met € 749.000 toe.

2.22 Bewonersinitiatieven

We stellen de post 'bewonersinitiatieven' bij met € 50.000 voor nieuwe speeltoestellen in de speeltuin Steense gemeente in Millingen.

2.23 Speeltuin Steense gemeente

In de begrotingspost 'bewonersinitiatieven' hebben we € 90.000 gereserveerd voor de realisatie van nieuwe speeltoestellen in de speeltuin Steense gemeente in Millingen. De realisatie hiervan vindt in 2024 plaats. Dit bedrag hevelen we via storting in de reserve lopende projecten over naar 2024. Zie ook programma Ons geld (2.9).

2.24 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het in totaal om een voordeel van € 7.000.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Verbonden partijen

Gemeentelijke GezondheidsDienst Gelderland Zuid

Instituut Bijzonder Onderzoek

Onze buurt

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

In deze Najaarsnota rapporteren we niet over de doelen en resultaten. De meest actuele informatie over de stand van zaken van de doelen en resultaten vindt u in de [Voorjaarsnota 2023](#). Bij de jaarrekening 2023 verantwoorden we de doelen en resultaten weer.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting	Mutaties	Begroting
	2022	2023 Primair	2023 na VJN	t/m NJN	2023 na NJN
Lasten	-24.305	-26.787	-28.765	-552	-29.317
Baten	11.098	11.441	11.750	337	12.087
Totaal programma	-13.207	-15.345	-17.015	-215	-17.230

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2023](#).

Omschrijving	Datum	2023	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:</i>			
1e begrotingswijziging	10-nov-22	-740	-
Overloopwijziging		-	-
Actualiseren vervangingsschema speelplekken Berg en Dal	15-dec-22	-45	-
Begrotingswijziging Munitax 2023	9-feb-23	-41	-
Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	9-feb-23	-300	-
Stimuleringsfonds Toekomstbestendig Wonen Gelderland	16-mrt-23	-	-1.500
Voorjaarsnota 2023	13-jul-23	-552	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-1.678	-1.500

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1. Kostenstijging civiele projecten 2023	22-jun-23	-	-1.822
1.2. Jaarstukken 2022	13-jul-23	-373	-
1.3. Herinrichting Marktplein en Dorpsstraat Groesbeek	13-jul-23	-	-1.125
1.4. Aanvraag subsidie keerwand Stichting Sportpark Noord	12-okt-23	-47	-
1.5. Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025	12-okt-23	-44	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1. Budgetoverheveling 2022		-388	-
2.2. Kapitaallasten (exclusief riolering)		768	-
2.3 Riolering			
- aanpassing diverse budgetten (inclusief kapitaallasten)		217	-
- bijdrage voorziening riolering		-217	-
2.4 Vergroening Kerkplein Breedeweg			
- kosten vergroening en evenementenaansluiting		-	-65
- DPRA-subsidie provincie		-	50
2.5 Eindresultaat energiecompensatie		258	-
2.6 Energiekosten sportaccommodaties/parkeergarage/openbare verlichting		-320	-
2.7 Verwijderen obstakels in de openbare ruimte		50	-
2.8 Verkeer		35	-
2.9 Opbrengst grondverkopen		110	-
2.10 Sportakkoord/ sportstimulering		144	-

2.11 Brede specifieke uitkering gezondheid en coördinatie	38	-
2.12 Bijdrage GGD	-81	-
2.13 Bommenregeling	-109	-
2.14 Kleedkamers DVSG	-	-73
2.15 Natuurgrasveld De Treffers	-	160
2.16 Diverse kleine mutaties	3	-
Administratieve overboeking	-259	-
Afrondingsverschillen	-	-

Totaal mutaties Najaarsnota	-215	-2.875
------------------------------------	-------------	---------------

Totaal mutaties programma 2	-1.893	-4.375
------------------------------------	---------------	---------------

1.1 Kostenstijging civiele projecten 2023

Voor diverse civiele projecten heeft de gemeenteraad op 22 juni 2023 in totaal € 1.822.000 extra beschikbaar gesteld. De extra kredieten zijn nodig door de enorme kostenstijgingen en hoge inflatie. De extra kapitaallasten zijn verwerkt in de begroting 2024.

1.2 Jaarstukken 2022

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2022 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor Uitvoering Klimaatakkoord (€ 238.000), verwijderen obstakels in de openbare ruimte (€ 71.000) en ondergrondse containers Spoorlaan (€ 65.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (1.4).

1.3 Herinrichting Marktplein en Dorpsstraat Groesbeek

Op 13 juli 2023 heeft de raad besloten om een aanvullend krediet van € 1.125.000 beschikbaar te stellen voor de herinrichting van het Marktplein en de Dorpsstraat in Groesbeek. De extra kapitaallasten zijn verwerkt in de begroting 2024.

1.4 Aanvraag subsidie keerwand Stichting Sportpark Noord

De raad heeft op 12 oktober besloten om een bedrag van € 47.000 toe te kennen aan Stichting Sportpark Noord voor het renoveren van een keerwand/ sta-tribune. Hier staat een bijdrage uit de algemene reserve tegenover. Zie ook programma Ons geld (1.10).

1.5 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025

Op 12 oktober 2023 heeft de gemeenteraad het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen 2023 - 2032 vastgesteld. De onderhoudsplannen zijn geactualiseerd op basis van een inspectie van de gemeentelijke panden. Tijdens deze inspectie is er extra aandacht besteed aan veiligheid en duurzaamheid. De actualisatie leidt voor dit programma tot € 44.000 extra kosten.

2.1 Budgetoverheveling 2022

Eerder heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor Uitvoering Klimaatakkoord (€ 238.000), verwijderen obstakels in de openbare ruimte (€ 71.000) en ondergrondse containers Spoorlaan (€ 65.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (2.1).

2.2 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2023. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 768.000.

2.3 Riolering

De raming van de kapitaallasten op riolering stellen we met € 314.000 positief bij. De gerealiseerde opbrengst rioolheffing is € 97.000 lager dan geraamd. Dit verrekenen we met de voorziening riolering, zodat deze middelen ook in de toekomst beschikbaar blijven voor de werkzaamheden aan onze riolering. Per saldo hebben deze mutaties dus geen invloed op het begrotingssaldo.

2.4 Vergroening Kerkplein Breedeweg

Voor het project Klimaatrobust maken Kerkplein Breedeweg hebben we van de provincie een subsidie van € 50.000 ontvangen vanuit project 'Samen hitte aanpakken in het Rijk van Maas en Waal'. Dit betreft een neutrale mutatie omdat we dit zowel bij de inkomsten als de uitgaven bijramen. Verder is voortkomend uit een aangenomen motie een bedrag van € 15.000 extra krediet nodig voor de realisatie van een evenementenaansluiting.

2.5 Eindresultaat energiecompensatie

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het ging in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie.

De regeling is inmiddels uitgevoerd en iedereen die daarvoor in aanmerking kwam heeft de compensatie ontvangen. Het restant budget gaat terug naar de stelpost inflatie. Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 258.000 (zie ook 2.6 bij programma Ons geld).

2.6 Energiekosten sportaccommodaties/parkeergarage/openbare verlichting

De energiekosten zijn fors gestegen doordat we een nieuw energiecontract hebben moeten afsluiten. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 320.000.

2.7 Verwijderen obstakels in de openbare ruimte

In 2022 is de voorgenomen bezuiniging van € 100.000 op het verwijderen van obstakels teruggedraaid. Een deel van deze werkzaamheden is in 2022 en 2023 uitgevoerd. Het vanwege onderbezetting niet bestede bedrag ad € 50.000 ramen we af in 2023.

2.8 Verkeer

Vanwege (tijdelijke) onderbezetting hebben we in 2023 minder uitgegeven aan verkeersmaterialen en kleinschalige voorzieningen. We stellen de raming daarom met € 35.000 positief bij.

2.9 Opbrengst grondverkopen

We hebben op dit moment al meer grond verkocht dan geraamd en we verwachten nog een aantal grondverkopen. Dit zijn in de meeste gevallen reststroken die voor de gemeente niet nodig zijn om te behouden.

2.10 Sportakkoord/ sportstimulering

Per 2023 ontvangen we een specifieke uitkering voor sportstimulering en sportakkoord van € 227.000. De raming voor de uitgaven verhogen we met € 78.000. Per saldo een voordeel van € 144.000 op dit programma. Tot 2023 ontvingen we een uitkering van € 153.000 via de algemene uitkering (programma Ons geld).

2.11 Brede specifieke uitkering gezondheid en coördinatie

Per 2023 ontvangen we een specifieke uitkering voor gezondheid en coördinatie van € 185.000. We verhogen de raming voor zowel de inkomsten als de uitgaven. Afrekening van dit rijksgeld vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten.

Daarnaast verlagen we ons regulier budget voor gezondheid met € 38.000, omdat we een deel van de kosten ten laste van de nieuwe brede uitkering gezondheid brengen.

2.12 Bijdrage GGD

Op basis van de gewijzigde begroting 2023 van de GGD verhogen we de raming met € 81.000. Deze meerlast komt voornamelijk door de prijs- en loonstijgingen.

2.13 Bommenregeling

Op 17 januari 2023 heeft de gemeenteraad besloten een verzoek bij het Rijk in te dienen voor de door derden gemaakte kosten voor het opruimen van niet gesprongen explosieven. Via de algemene uitkering hebben wij geld ontvangen. We verhogen op dit programma de raming voor doorbetaling aan andere partijen met € 109.000.

2.14 Kleedkamers DVSG

In 2018 heeft de raad een krediet van € 505.950 beschikbaar gesteld voor de realisatie van een BENG (Bijna Energieneutrale Gebouwen) sportaccommodatie DVSG. Daarna bleek dat dit krediet ontoereikend was en moest DVSG het plan bijstellen. Ook waren de bouwkosten gestegen. DVSG heeft zoveel mogelijk een energieneutraal sportaccommodatie gerealiseerd. Voor de aanpassing van het plan en de gestegen bouwkosten ramen we een aanvullend krediet van € 72.509.

2.15 Natuurgrasveld De Treffers

We ramen het krediet van € 160.000 voor vervanging natuurgrasveld af omdat, de Treffers een nieuw verzoek heeft ingediend. In de begroting 2024 is hiervoor een nieuw krediet geraamd.

2.16 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het in totaal om een voordeel van € 3.000.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Verbonden partijen

	Dar N.V.
	Leisurelands
	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
	Veiligheidsregio Gelderland Zuid
	Vitens N.V.

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pasgeboren kind. Maar we doen meer voor je. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouwafspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen, werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

In dit programma maken we duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

In het belang van onze inwoners zijn we ook actief buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. Bijvoorbeeld op het gebied van verkeer, vervoer, zorg en verduurzaming. Om deze taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

In deze Najaarsnota rapporteren we niet over de doelen en resultaten. De meest actuele informatie over de stand van zaken van de doelen en resultaten vindt u in de [Voorjaarsnota 2023](#). Bij de jaarrekening 2023 verantwoorden we de doelen en resultaten weer.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Begroting 2023 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2023 na NJN
Lasten	-9.422	-8.441	-8.794	-2.072	-10.866
Baten	4.212	2.299	2.307	287	2.594
Totaal programma	-5.210	-6.143	-6.487	-1.785	-8.272

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2023](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2023	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota</i>			
1e begrotingswijziging	10-nov-22	-303	-
Begrotingswijziging Munitax 2023	9-feb-23	-11	-
Voorjaarsnota 2023	13-jul-22	-42	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-356	0

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1 Actualisatie grondexploitaties 2023	13-jul-23	-	-
1.2 Jaarstukken 2022	13-jul-23	-624	-
1.3 Aanwijzing interim griffier	21-sep-23	-35	-
1.4 Bijstelling grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek (fase 1)	21-sep-23	-70	-
1.5 Werving en selectie nieuwe griffier	21-sep-23	-14	-
1.6 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025	12-okt-23	1	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1 Budgetoverheveling 2022		-767	-
2.2 Kapitaallasten		15	-
2.3 Verduurzamen MKB Berg en Dal			
- kosten		-166	-
- subsidie Winterfonds provincie Gelderland		166	-
2.4 Verkiezingen		-120	-
2.5 Bijdrage ODRN		-239	-
2.6 Opbrengst Toeristenbelasting		141	-
2.7 Grondexploitatie Centrum Groesbeek		34	-
2.8 Leges huwelijken		-25	-
2.9 Toerisme		50	-
2.10 Bijdrage MGR		-53	-
2.11 Diverse kleine mutaties		-9	-

Administratieve overboeking	-69	-
Afrondingsverschillen	-1	-

Totaal mutaties Najaarsnota	-1.785	-
------------------------------------	---------------	----------

Totaal mutaties programma 3	-2.141	-
------------------------------------	---------------	----------

1.1 Actualisatie grondexploitaties 2023

In juli 2023 heeft de gemeenteraad de geactualiseerde grondexploitaties vastgesteld. Dit besluit is verwerkt in de begroting 2023. De mutaties in de voorziening exploitatietekort grondexploitaties zijn verwerkt bij de jaarrekening 2022.

1.2. Jaarstukken 2022

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2022 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor invoering Omgevingswet (€ 343.000), project vitale vakantieparken (€ 250.000) en het integriteitsonderzoek van de gemeenteraad (€ 31.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (1.4).

1.3 Aanwijzing interim griffier

Door het vertrek van de griffier heeft de raad op 21 september een interim griffier benoemd. De kosten van € 35.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.6).

1.4 Bijstelling grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek (fase 1)

De raad heeft op 21 september de gewijzigde grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek (fase 1) vastgesteld. De extra kosten van € 70.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.7).

1.5 Werving en selectie nieuwe griffier

De raad heeft besloten dat voor de werving en selectie van een nieuwe griffier, een extern wervingsbureau wordt ingeschakeld. De kosten van € 14.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.8).

1.6 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025

Op 12 oktober 2023 heeft de gemeenteraad het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen 2023 - 2032 vastgesteld. De onderhoudsplannen zijn geactualiseerd op basis van een inspectie van de gemeentelijke panden. Tijdens deze inspectie is er extra aandacht besteed aan veiligheid en duurzaamheid. De actualisatie leidt voor dit programma tot een klein voordeeltje van € 1.000.

2.1 Budgetoverheveling 2022

Eerder heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor behoud Museumpark Orientalis (€ 400.000), implementatie Omgevingswet (€ 174.000), verkiezingen (€ 11.000), coronabudget impuls veranderopgave (€ 149.000), kwaliteitsborging bouw- en woningtoezicht (€ 18.000) en uniform wandelpadennetwerk (€ 16.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (2.1).

2.2 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2023. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 15.000.

2.3 Verduurzamen MKB Berg en Dal

In 2022 hebben we van de Provincie Gelderland een subsidie ontvangen van € 165.697. Deze subsidie Gelders Winterfonds is bedoeld om maatschappelijke-, publieke- en sportvoorzieningen en dat deel van het Gelders bedrijfsleven, in het bijzonder het MKB, dat door de sterk gestegen energieprijzen in de problemen dreigt te geraken, bij te staan (Gelders Winterfonds).

Wij kiezen er voor om deze subsidie vooral in te zetten voor het MKB van onze gemeente. Hiervoor zijn we een aantal projecten gestart.

2.4 Verkiezingen

Op 7 juli is het kabinet gevallen. Daarom zijn er op 22 november 2023 nieuwe Tweede Kamer verkiezingen. Voor de organisatie van de verkiezingen ontvangen gemeenten jaarlijks geld uit het gemeentefonds. Er wordt nu geen extra geld beschikbaar gesteld door het rijk. We moeten de verkiezingen organiseren en dus kosten maken. Daarom stellen we het verkiezingsbudget bij € 120.000 nadelig. Nu er dit jaar Tweede Kamer verkiezingen zijn, komen de geplande Tweede Kamer verkiezingen in 2025 te vervallen. Dit is al verwerkt in de (meerjaren)begroting 2024.

2.5 Bijdrage ODRN

De bijdrage aan de ODRN is bijgesteld. De basis van deze bijstelling komt uit de bijgestelde begroting 2023 van de ODRN (zie ook raadsvoorstel VB/Raad/23/01567 ODRN Jaarrekening 2022, begrotingswijziging 2023, begroting 2024). Deze verhoging komt vooral door de doorrekening van de nieuwe CAO in de personeelskosten.

2.6 Opbrengst Toeristenbelasting

Op basis van de aangiftes toeristenbelasting over het jaar 2022 verhogen we de raming van de opbrengst toeristenbelasting met € 141.000.

2.7 Grondexploitatie Centrum Groesbeek

Deze raming was nog opgenomen in de begroting voor de afronding van de grondexploitatie van het Centrum Groesbeek. Bij de jaarrekening 2022 is deze exploitatie afgesloten, waardoor deze raming kan komen te vervallen.

2.8 Leges huwelijken

We zien dat er meer kosteloze huwelijken gesloten worden. Daarom stellen we de legesopbrengst bij met € 25.000 nadelig.

2.9 Toerisme

We merken dat er minder aanvragen zijn voor bijdragen aan activiteiten in onze gemeente. Daarom kennen we dit jaar minder subsidies toe dan geraamd, ook omdat een aantal activiteiten niet door is gegaan. Daarom stellen we de raming naar beneden bij.

2.10 Bijdrage MGR

Op basis van de gewijzigde begroting 2023 van de MGR verhogen we de raming met € 273.000. Deze meerlast komt voornamelijk door de prijs- en loonstijgingen. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 53.000. Zie ook programma Inwoner (2.20).

2.11 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het in totaal om een nadeel van € 9.000.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Verbonden partijen

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Euregio Rhein - Waal
gemeensam stärker samen sterker

Euregio (Rhein-Waal)

grenzland-draisine.eu
Grenzland Draisine GMBH

Grenzland Draisine GMBH

GROENE METROPOOL
ARNHEM NIJMEGEN
Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Stichting Rijk van Nijmegen@

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen

Ons geld

In dit programma staat:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief financiering en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we moeten betalen;
- hoe we het bedrag voor dingen hebben besteed, die we niet hadden kunnen voorzien.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Ons geld. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2023.

Onder het kopje 'Financiën' zijn wel mutaties opgenomen en toegelicht.

[Programma Ons Geld Programmabegroting 2023](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting	Mutaties	Begroting
	2022	2023 Primair	2023 na VJN	t/m NJN	2023 na NJN
Lasten	-12.087	-8.070	-7.291	-6.718	-14.009
Baten	85.561	80.799	83.229	20.476	103.706
Totaal programma	73.474	72.729	75.938	13.758	89.697

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2023](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2023	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:</i>			
1e begrotingswijziging	10-nov-22	1.652	-
Begrotingswijziging Munitax 2023	9-feb-23	-100	-
Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	9-feb-23	600	-
Voorjaarsnota 2023	13-jul-23	1.058	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		3.210	-

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1	Inzet algemene reserve voor middelen dagbesteding amv-ers	25-mei-23	312	-
1.2	Extra bijdrage Munitax	13-jul-23		
	- Bijdrage Munitax		-445	-
	- Inzet algemene reserve voor extra bijdrage Munitax		445	-
1.3	Inzet algemene reserve voor noodlokale Agora onderwijs	13-jul-23	66	-
1.4	Jaarstukken 2022	13-jul-23	4.089	-
1.5	Inzet algemene reserve voor herinrichten P&C - Rapportage	13-jul-23	30	-
1.6	Inzet algemene reserve oov aanwijzing interim griffier	21-sep-23	35	-
1.7	Inzet algemene reserve voor bijstelling grondexplootatie Hulsbeek	21-sep-23	70	-
1.8	Inzet algemene reserve voor werving en selectie nieuwe griffier	21-sep-23	14	-
1.9	Inzet algemene reserve voor herinrichten P&C- Implementatie	12-okt-23	230	-
1.10	Inzet algemene reserve voor subsidie keerwand sportpark Noord	12-okt-23	47	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1.	Budgetoverheveling 2022/inzet reserve lopende projecten		2.847	-
2.2.	Treasury		295	-
2.3.	Dividend		83	-
2.4.	Vennootschapsbelasting (VPB)		-38	-
2.5.	Stelpost inflatie/ eindresultaat energiecompensatie		-429	-
2.6	Aframen stelposten		383	-
2.7	Inzet algemene reserve voor correctie noodlokale Agoraonderwijs		54	-
2.8	Algemene uitkering		5.740	-
2.9	Dotatie reserve lopende projecten voor speeltuin Steense gemeente		-90	-
2.10	Diverse kleine mutaties		10	-
	Administratieve overboeking		10	-
	Afrondingsverschillen		-	-

Totaal mutaties Najaarsnota	13.758	-
------------------------------------	---------------	----------

Totaal mutaties programma 4	16.968	-
------------------------------------	---------------	----------

1.1 Inzet algemene reserve voor middelen dagbesteding amv-ers

In mei 2023 heeft de raad besloten om incidenteel € 312.000 beschikbaar te stellen voor dagbesteding en onderwijs voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). Deze kosten halen we uit de algemene reserve. Zie ook programma Inwoner (1.1).

1.2 Extra bijdrage Munitax

Munitax heeft in 2023 ruim het dubbele aantal bezwaren ontvangen ten opzichte van 2022. Met name het aantal bezwaren van no cure no pay-bureaus is enorm gestegen. Daardoor is extra capaciteit nodig om alle bezwaarschriften (tijdig) af te handelen. Daarom heeft de raad ingestemd met een extra bijdrage aan Munitax van € 445.000. Deze extra kosten brengen we ten laste van de algemene reserve.

1.3 Inzet algemene reserve voor noodlokalen Agora onderwijs Montessori college

De raad heeft op 13 juli 2023 besloten om voor een periode van 3 jaar noodlokalen ter beschikking te stellen voor het Agora onderwijs van het Montessori college in Groesbeek. De kosten van € 428.000 dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Inwoner (1.2).

1.4 Jaarstukken 2022

In juli 2023 heeft de gemeenteraad de jaarrekening 2022 vastgesteld met een voordelig saldo van € 7.838.000. Het restant van het positieve saldo van de jaarrekening 2022 is toegevoegd aan de algemene reserve (€ 7.013.000).

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2022 heeft de gemeenteraad ook besloten om het budget voor de Wet Open Overheid (€ 112.000) over te hevelen naar 2023.

In totaal is er een bedrag van € 3.376.000 overgeheveld naar 2023. Dit bedrag is gedekt uit de reserve lopende projecten.

1.5 Inzet algemene reserve voor herinrichten P&C - Rapportage

In juli 2023 heeft de raad opdracht gegeven om een implementatieplan 'herinrichting planning en control' op te stellen en daarvoor € 30.000 beschikbaar te stellen. De kosten brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Overhead (1.1).

1.6 Inzet algemene reserve voor aanwijzing interim griffier

Door het vertrek van de griffier heeft de raad op 21 september een interim griffier benoemd. De kosten van € 35.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Onze gemeente (1.3).

1.7 Inzet algemene reserve voor bijstelling grondexploitatie Hulsbeek

De raad heeft op 21 september de gewijzigde grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek (fase 1) vastgesteld. De extra kosten van € 70.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Onze buurt (1.4).

1.8 Inzet algemene reserve voor werving en selectie nieuwe griffier

De raad heeft besloten dat voor de werving en selectie van een nieuwe griffier, een extern wervingsbureau wordt ingeschakeld. De kosten van € 14.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Onze gemeente (1.5).

1.9 Inzet algemene reserve voor herinrichten P&C- Implementatie

Op 12 oktober 2023 heeft de raad het implementatieplan 'herinrichting planning en control' vastgesteld. Daarvoor is € 230.000 beschikbaar gesteld. De kosten brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Overhead (1.2).

1.10 Inzet algemene reserve voor subsidie keerwand sportpark Noord

De raad heeft op 12 oktober besloten om een bedrag van € 47.000 toe te kennen aan Stichting Sportpark Noord voor het renoveren van een keerwand/ sta-tribune. Dit bedrag dekken we door een bijdrage uit de algemene reserve. Zie ook programma Onze buurt (1.4).

2.1 Budgetoverheveling 2022

Eerder heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor diverse projecten/ activiteiten over te hevelen naar 2023. Voor dit programma gaat het om coronagelden dorps/buurthuizen

(€ 82.000). In totaal is er een bedrag van € 2.929.000 overgeheveld naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit een bijdrage uit de reserve lopende projecten. Daarnaast ramen we het budget voor Wet open overheid af voor 2023 (€ 112.000), omdat we dit niet meer uitgeven in 2023. Dat betekent dat ook de bijdrage uit de reserve lopende projecten met dit bedrag daalt.

2.2 Treasury

De rentelasten van de langlopende en kortlopende leningen zijn bijgesteld met € 659.000 voordelig. De belangrijkste oorzaak van dit voordeel is dat we geen (extra) langlopende lening hebben hoeven af te sluiten. Daarnaast ontvangen we rente voor schatkistbankieren door de sterk gestegen rentepercentages. Daarnaast zijn de kapitaallasten (rente en afschrijving) van de investeringen geactualiseerd volgens de werkelijke stand per 1 januari 2023. Dat leidt voor dit programma tot een nadeel van € 364.000. Hier staan voordelen op kapitaallasten op de diverse programma 's tegenover.

2.3 Dividend

We hebben van de BNG een hogere dividenduitkering over 2022 ontvangen. Dat leidt tot een voordeel van € 83.000.

2.4 Vennootschapsbelasting (VPB)

Over 2022 en 2023 zijn we VPB verschuldigd vanuit de grondexploitatie. Per saldo een nadeel van € 38.000.

2.5 Stelpost inflatie/ Eindresultaat energievergoeding

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het ging in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie.

De regeling is inmiddels uitgevoerd en iedereen die daarvoor in aanmerking kwam heeft de compensatie ontvangen. Het restant budget gaat terug naar de stelpost inflatie. Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 429.000 (zie ook 2.3 bij programma Inwoner en 2.5 bij programma Onze buurt).

2.6 Aframen stelposten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de staat vaste activa per 1 januari 2023. Diverse budgetten zijn bijgesteld door de hogere kosten als gevolg van de hoge inflatie. Ook verwachten we de stelpost nieuw beleid dit jaar niet meer in te zetten. Daarom ramen we stelposten nu af. Per saldo betekent dit een voordeel van € 383.000 op dit programma.

2.7 Inzet algemene reserve voor correctie noodlokalen Agora-onderwijs

In het raadsvoorstel over de noodlokalen van 13 juli 2023 is abusievelijk het totaalbedrag verkeerd genoemd. Het te ramen budget moest € 482.000 zijn in plaats van € 428.000. We ramen nu € 54.000 bij ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Inwoner (2.12).

2.8 Algemene uitkering

De mei- en septembercirculaire 2023 leiden tot een verhoging van de algemene uitkering van bijna € 3 miljoen. Daarnaast ramen we vooruitlopend op de decembercirculaire de rijksuitkering van € 2,8 miljoen voor de energietoeslag, waarvan € 0,6 miljoen nabetaling over 2022. In totaal een meerinkomst van € 5,8 miljoen.

Van dit totaalbedrag ramen we € 2,8 miljoen bij in de uitgavenkant. Het betreft hiervan uitgaven voor energietoeslag, bommenregeling, armoedebestrijding en diverse andere taakmutaties.

Het voordelig verschil van € 3 miljoen valt voornamelijk te verklaren door extra rijks gelden compensatieregeling jeugd over 2021/2022 € 1,3 miljoen, nabetaling energietoeslag € 0,6 miljoen, ruimte onder BTW-compensatiefonds € 0,6 miljoen en inflatie € 0,5 miljoen.

2.9 Dotatie reserve lopende projecten voor speeltuin Steense gemeente

In de begrotingspost 'bewonersinitiatieven' hebben we € 90.000 gereserveerd voor de realisatie van nieuwe speeltoestellen in de speeltuin Steense gemeente in Millingen. De realisatie hiervan vindt in 2024 plaats. Daarom hevelen we dit bedrag via storting in de reserve lopende projecten over naar 2024. Zie ook programma Inwoner (2.22).

2.10 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het in totaal om een voordeel van € 10.000.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Verbonden partijen

Bank Nederlandse gemeenten

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Overhead

We moeten de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening verwerken. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Overhead. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2023.

Onder het kopje 'Financiën' zijn wel mutaties opgenomen en toegelicht.

[Programma Overhead Programmabegroting 2023](#)

Hieronder vindt u het actuele overzicht van overhead in cijfers.

Bedragen x € 1.000

Overhead	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2023 na NJN
1. Loonkosten overhead	-5.936	-6.744	-6.358	-5.448
2. ICT-kosten	-2.225	-2.342	-2.685	-2.702
3. Huisvestingskosten	-442	-537	-594	-558
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-2.453	-2.301	-2.919	-2.488
Totaal	-11.057	-11.924	-12.556	-11.196
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	137	350	350	350
Overhead ten laste van exploitatie	-10.921	-11.574	-12.206	-10.846

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Begroting 2023 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2023 na NJN
Lasten	-10.936	-11.574	-12.206	1.360	-10.846
Baten	15	0	0	0	0
Totaal programma	-10.921	-11.574	-12.206	1.360	-10.846

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2023](#).

Omschrijving	Datum	2023	Invest.
--------------	-------	------	---------

Mutaties Voorjaarsnota

Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:

1e begrotingswijziging	10-nov-22	-460	-
Aanvullend budget sanering zoutloods	16-mrt-23	-	-64
Voorjaarsnota 2023	13-jul-23	-564	-

Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-1.024	-64
--	--	---------------	------------

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1 Herinrichten Planning & Control (P&C) - Rapportage	13-jul-23	-30	-
1.2 Herinrichten Planning & Control (P&C) - Implementatieplan	12-okt-23	-230	-
1.3 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025	12-okt-23	-23	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1 Budgetoverheveling 2022		-130	-
2.2 Kapitaallasten		156	-
2.3 Kosten bedrijfsvoering		1.226	-
2.4 Diverse kleine mutaties		-10	-
Administratieve overboeking		402	-
Afrondingsverschillen		-1	-

Totaal mutaties Najaarsnota		1.360	-
------------------------------------	--	--------------	----------

Totaal mutaties programma 5		336	-64
------------------------------------	--	------------	------------

1.1 Herinrichten Planning & Control - Rapportage

In juli 2023 heeft de raad opdracht gegeven om een implementatieplan 'herinrichting planning en control' op te stellen en daarvoor € 30.000 beschikbaar te stellen. De kosten brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.5).

1.2 Herinrichten Planning & Control - Implementatieplan

Op 12 oktober 2023 heeft de raad het implementatieplan 'herinrichting planning en control' vastgesteld. Daarvoor is € 230.000 beschikbaar gesteld. De kosten brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.9).

1.3 Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2023-2025

Op 12 oktober 2023 heeft de gemeenteraad het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen 2023 - 2032 vastgesteld. De onderhoudsplannen zijn geactualiseerd op basis van een inspectie van de gemeentelijke panden. Tijdens deze inspectie is er extra aandacht besteed

aan veiligheid en duurzaamheid. De actualisatie leidt voor dit programma tot € 23.000 extra kosten.

2.1 Budgetoverheveling 2022

Eerder heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor project Organisatieontwikkeling (€ 50.000), project Herinrichten Planning en Control (€ 30.000) en inhuur ondersteuning adviseur informatie (€ 50.000) over te hevelen naar 2023. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (2.1).

2.2 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2023. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 156.000.

2.3 Kosten bedrijfsvoering

Actualisatie van de kosten van de bedrijfsvoering levert in totaal een voordeel op van € 1.226.000. Dit bedrag is met name veroorzaakt door:

• Kosten personeel en inhuur	+ 1.159.000
• Energiekosten	- 30.000
• Bijdrage iRvN	- 62.000
• Opleidingen personeel	+ 39.000
• Stelpost goed werkgeverschap	+ 90.000

Verder zijn er diverse kleine budgetbijstellingen geweest voor € 30.000 (voordeel).

2.4 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het in totaal om een nadeel van € 10.000.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Verbonden partijen

Er zijn geen Verbonden partijen die onder dit programma vallen.

Paragrafen

In de Najaarsnota rapporteren we niet over de paragrafen. De meest recente informatie over de inhoud van de paragrafen vindt u in de Programmabegroting 2023, de Voorjaarsnota 2023 en de Programmabegroting 2024. Bij de jaarrekening 2023 actualiseren we de paragrafen weer.

Wij kennen de volgende paragrafen:

Paragraaf Lokale heffingen

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf Financiering

Paragraaf Bedrijfsvoering

Paragraaf Verbonden partijen

Paragraaf Grondbeleid

Financiële begroting

Inleiding

In dit financiële deel van de begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht met de incidentele baten en lasten en het verloop van het financieel meerjarenperspectief (FMP). Daarnaast geven we ook aan welke budgetten we willen doorschuiven naar 2024.

Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens is een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd. Dit resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting	Begroting	Mutaties	Mutaties	Begroting
	2023	2023	2023	2023	2023
	Primair	na VJN	tot NJN	NJN	na NJN
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-39.318	-41.356	-3.577	-3.891	-48.824
Onze buurt	-15.345	-17.015	-722	508	-17.230
Onze gemeente	-6.143	-6.487	-810	-975	-8.272
Ons geld	71.722	73.387	-547	6.074	78.914
Overhead	-11.574	-12.206	118	1.242	-10.846
Saldo rekening baten en lasten	-659	-3.678	-5.538	2.957	-6.258
Toevoeging aan reserves	-330	-330	-7.013	-90	-7.433
Onttrekking aan reserves	1.337	2.882	12.462	2.871	18.216
Resultaat rekening baten en lasten	348	-1.127	-88	5.739	4.524

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Hieronder vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten met daarop een toelichting.

Bedragen x € 1.000

2023

Programma Inwoner

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

1.1	Asiel(inburgering)	-84
1.2	Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting	-75
1.3	Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth	-10
1.4	Vrijwillige vervoersdienst	-30
1.5	Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	-128
1.6	Uitvoeringsagenda onderwijs	-30
1.7	Nationaal Programma Onderwijs	
	- kosten	-391
	- rijksbijdrage	391
1.8	Onderwijshuisvesting Oekraïne	
	- rijksbijdrage	129
	- kosten	-129
1.9	Versterking clientondersteuning	-
	- rijksbijdrage	50
	- kosten	-50
1.10	Opvang vluchtelingen Oekraïne	
	- rijksbijdrage	8.628
	- kosten opvang	-10.760
1.11	Bijdrage kosten Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	-4

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

1.12	Middelen dagbesteding amv-ers	-312
1.13	Kosten Noodlokalen Agora onderwijs Montessori College Groesbeek	-120
1.14	Versterking gemeentelijke dienstverlening	-254
1.15	Inrichting Wmo-ruimten	-36
1.16	Actieplan Stekkenberg	-29
1.17	Pilot inburgering veranderopgave	-21
1.18	Implementatie nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening	-208
1.19	Inburgering problematiek statushouders	-53

1.20	Voorkomen dak- en thuisloosheid (corona)	-50
1.21	Energietoeslag	-2.989
1.22	Bijzondere bijstand vroegsignalering	-52
1.23	Versterken sociale basis ouderen	-28
1.24	Wmo kwetsbare groepen (corona)	-23
1.25	Extra gelden jeugdhulp (corona)	-584
1.26	Initiatieven jongeren sport/ontmoetingsplekken (corona)	-53

Totaal programma Inwoner	-7.304
---------------------------------	---------------

Programma Onze Buurt

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

2.1	Actualisatie bomenlijst	-20
2.2	Achterstallig onderhoud kunstwerken	-25
2.3	Vervangen ballenvangers Germania	-17

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

2.4	Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra	-250
2.5	Extra speelplek in Leuth	-30
2.6	Schaatsbaan in Berg en Dal	-10
2.7	Reservering aanpak De Groesbeek	-50
2.8	Snoeien van bomen	-100
2.9	Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum	-50
2.10	Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij	-100
2.11	Uitbreiden operatie Steenbreek	-100
2.12	Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	-42
2.13	Lokaal preventieakkoord	
	- rijksbijdrage	20
	- kosten	-20

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

2.14	Ondergrondse containers locatie Spoorlaan	-65
2.15	Pilot aardgasvrij maken woningen	-50
2.16	Decembercirculaire duurzaamheid	-190
2.17	Uitvoering Klimaatakkoord	-238
2.18	Kerkervisie	-15

Totaal programma Onze Buurt	-1.351
------------------------------------	---------------

Programma Onze Gemeente

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

3.1	Opbrengst grondverkopen Hulsbeek	300
-----	----------------------------------	-----

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

3.2	Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek	-100
3.3	Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn	-15
3.4	Parkeerplekken De Ren	-15
3.5	Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland	-100
3.6	Project streekproducten	-50
3.7	Opstellen integriteitsprotocol	-20

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

3.8	Invoering Omgevingswet	-517
3.9	Project vitale vakantieparken	-250
3.10	Integriteitsonderzoek gemeenteraad	-31
3.11	Aanwijzing interim griffier	-35
3.12	Werving en selectie griffier	-14
3.13	Subsidie behoud Museumpark Orientalis	-400
3.14	Coronabudget impuls re-integratie	-149
3.15	Verduurzamen MKB Berg en Dal	
	- kosten	
	- subsidie Winterfonds provincie Gelderland	

Totaal programma Onze Gemeente **-1.395**

Programma Ons geld

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

4.1	Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	171
4.2	Donatie aardbeving Turkije/Syrië	-35
4.3	Inzet post onvoorzien voor Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	4

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

4.4	Extra bijdrage Munitax	-445
4.5	Coronagelden lokale cultuur en dorps-/buurthuizen	-82
4.6	Algemene uitkering: Energietoeslag	2.758

Totaal programma Ons geld **2.370**

Programma Overhead

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

5.1	Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen	-90
5.2	Volledig digitaal archief	-140
5.3	Vervangende applicatie Sociaal Domein	-230

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

5.4	Herinrichten Planning en Control (P&C)	-290
-----	--	------

Totaal programma Overhead -750

Totaal exploitatie -8.429

Reserves*Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023*

geen incidentele baten en lasten op dit programma -

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

R1	Bijdrage algemene reserve; Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra	250
R2	Bijdrage algemene reserve; Extra speelplek in Leuth	30
R3	Bijdrage algemene reserve; Schaatsbaan in Berg en Dal	10
R4	Bijdrage algemene reserve; Reservering aanpak De Groesbeek	50
R5	Bijdrage algemene reserve; Snoeien van bomen	100
R6	Bijdrage algemene reserve; Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum	50
R7	Bijdrage algemene reserve; Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij	100
R8	Bijdrage algemene reserve; Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting	75
R9	Bijdrage algemene reserve; Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek	100
R10	Bijdrage algemene reserve; Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn	15
R11	Bijdrage algemene reserve; Parkeerplekken De Ren	15
R12	Bijdrage algemene reserve; Uitbreiden operatie Steenbreek	100
R13	Bijdrage algemene reserve; Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen	90
R14	Bijdrage algemene reserve; Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland	100
R15	Bijdrage algemene reserve; Project streekproducten	50
R16	Bijdrage algemene reserve; Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth	10
R17	Bijdrage algemene reserve; Volledig digitaal archief	140
R18	Bijdrage algemene reserve; Vervangende applicatie Sociaal Domein	230
R19	Bijdrage algemene reserve; Vrijwillige vervoersdienst	30

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2023

R20	Bijdrage algemene reserve; Middelen dagbesteding amv-ers	312
R21	Bijdrage algemene reserve; Extra bijdrage Munitax	445

R22	Bijdrage algemene reserve; Noodlokalen Agora onderwijs Montessori College Groesbeek	120
R23	Bijdrage reserve lopende projecten; versterking gemeentelijke dienstverlening	254
R24	Bijdrage reserve lopende projecten; uitvoering Klimaatakkoord	238
R25	Bijdrage reserve lopende projecten; verwijderen obstakels openbare ruimte	70
R26	Bijdrage reserve lopende projecten; Invoering Omgevingswet	517
R27	Bijdrage reserve lopende projecten; Opvang vluchtelingen Oekraïne	2.132
R28	Bijdrage reserve lopende projecten; Project vitale vakantieparken	-250
R29	Bijdrage reserve lopende projecten; Ondergrondse containers Spoorlaan	65
R30	Bijdrage reserve lopende projecten; Integriteitsonderzoek raad	31
R31	Bijdrage algemene reserve; Herinrichten Planning en Control (P&C)	290
R32	Bijdrage algemene reserve; Aanwijzing interim griffier	35
R33	Bijdrage algemene reserve; Werving en selectie griffier	14
R34	Bijdrage reserve lopende projecten; Inrichting Wmo-ruimten	36
R35	Bijdrage reserve lopende projecten; Subsidie behoud Museumpark Orientalis	400
R36	Bijdrage reserve lopende projecten; Pilot aardgasvrij maken woningen	50
R37	Bijdrage reserve lopende projecten; Decembercirculaire duurzaamheid	190
R38	Bijdrage reserve lopende projecten; Kerkervisie	15
R39	Bijdrage reserve lopende projecten; Actieplan Stekkenberg	29
R40	Bijdrage reserve lopende projecten; Pilot inburgering veranderopgave	21
R41	Bijdrage reserve lopende projecten; Implementatie nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening	208
R42	Bijdrage reserve lopende projecten; Coronabudget impuls re-integratie	149
R43	Bijdrage reserve lopende projecten; Inburgering problematiek statushouders	53
R44	Bijdrage reserve lopende projecten; Voorkomen dak- en thuisloosheid	50
R45	Bijdrage reserve lopende projecten; Coronagelden lokale cultuur en dorps-/buurthuizen	82
R46	Bijdrage reserve lopende projecten; Wmo kwetsbare groepen (corona)	-23
R47	Bijdrage reserve lopende projecten; Extra gelden jeugdhulp (corona)	584
R48	Bijdrage reserve lopende projecten; Initiatieven jongeren sport/ontmoetingsplekken (corona)	53

Totaal reserves	7.712
------------------------	--------------

Totaal	-717
---------------	-------------

1.1 Asiel(inburgering)

Via de Algemene uitkering ontvangen we de komende 2 jaar een bedrag voor de aanpak van asiel(inburgering).

1.2 Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting

De raad heeft middels een motie gevraagd om vooruit te lopen op de huidige wetgeving en een IHP op te stellen. De aangekondigde wet onderwijshuisvesting waarin een IHP verplicht zou worden zou er in 2024 moeten komen. Dit vraagt om extra capaciteit en budget voor onderzoek/specifieke expertise. Hiervoor is € 75.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R8).

1.3 Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth

Er ligt een plan voor herinrichting van het huidige terrein bij de Vriendenkring. Dit sluit aan bij de behoefte aan een centrale ontmoetingsplek in Leuth (dorpsagenda). Het huidige terrein bij de Vriendenkring kenmerkt zich door veel stenen, weinig groen en slechts een bankje om op te zitten. Het nodigt dus niet uit tot gemeenschappelijke activiteiten of om daar te verblijven en dit vraagt om een herinrichting. Hiervoor is € 10.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R16).

1.4 Vrijwillige vervoersdienst

Forte Welzijn is bezig met de realisatie van een gemeentebrede vrijwillige vervoersdienst voor met name oudere inwoners. Het gaat hierbij om vervoer van deur-tot-deur. De nieuwe vervoersdienst is bedoeld als aanvulling op de bestaande vrijwillige vervoersdiensten die in enkele kernen (Millingen, Kekerdome, Leuth, Ooij, Erlecom, Persingen, Berg en Dal) al goed functioneren. Om een vrijwillige vervoersdienst te realiseren, is het noodzakelijk om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Een verdeelstation (hub) dat goed bereikbaar is voor inwoners met een vervoersvraag en de vrijwillige chauffeurs, vormt het kloppend hart van deze voorziening. Door bij de start een beroepskracht in te zetten, is de bezetting van dit verdeelstation gegarandeerd. Hiervoor is € 30.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R19). Dit bedrag zetten we in 2 jaar.

1.5 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 4.1 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

1.6 Uitvoeringsagenda onderwijs

Wij hebben de wens om met partners te komen tot een gemeentelijke onderwijsvisie. De raad heeft hiervoor de Motie 'Stappenplan naar gemeentelijke onderwijsvisie' (2022 – M037) aangenomen. Deze visie bevat speerpunten en belangrijke voorwaarden voor de komende jaren. De speerpunten werken we nader uit in een onderwijsagenda voor de jaren 2023/2024 tot 2026/2027. Een agenda met concrete doelen, helder stappenplan met rol- en taakverdeling en meetpunten wat wanneer te bereiken is. Het opstellen van deze uitvoeringsagenda door een externe partij kost € 30.000.

1.7 Nationaal Programma Onderwijs

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) ontvangen we € 391.395. Dit programma is bedoeld om onderwijsvertragingen (onder andere op cognitief en sociaal emotioneel vlak) als gevolg van corona in te lopen en moet leerlingen ondersteunen die het moeilijk hebben door schoolsluitingen en corona. Dit geld zetten we daarvoor in.

1.8 Onderwijshuisvesting Oekraïne

We krijgen een rijksbijdrage van € 129.113 voor de tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden. Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

1.9 Versterking cliëntondersteuning

We ontvangen een rijksbijdrage van € 50.000 voor activiteiten ten behoeve van het lokaal versterken van de functie van cliëntondersteuning. Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

1.10 Opvang vluchtelingen Oekraïne

Voor de gemeentelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne ontvangen we € 83 per opvangplek per dag. Voor de particuliere opvang krijgen we de uitbetaalde leefgeld en

woonkosten vergoed plus een normvergoeding voor de uitvoering. De rijksuitkering ramen we voor 2023 op € 8,3 miljoen.

Dit bedrag ramen we ook bij aan de uitgavenkant, inclusief het restant budget uit 2022 (zie ook R27). We verwachten dat we ruimschoots met de rijksuitkering uitkomen. We verwachten ook dat er een groter verzoek op voorzieningen ontstaat en dat een deel van de Oekraïners (langer) zal blijven.

Daarnaast ontvangen we van het rijk € 328.000 voor het realiseren van 56 nieuwe opvangplekken bij de Kentering.

1.11 Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. We brengen deze kosten ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 4.3.

1.12 Middelen dagbesteding amv-ers

In mei 2023 heeft de raad besloten om incidenteel € 312.000 beschikbaar te stellen voor dagbesteding en onderwijs voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). Hier staat een bijdrage uit de algemene reserve tegenover. Zie ook R20.

1.13 Kosten Noodlokalen Agora onderwijs Montessori College Groesbeek

De raad heeft op 13 juli 2023 besloten om voor een periode van 3 jaar noodlokalen ter beschikking te stellen voor het Agora onderwijs van het Montessori college in Groesbeek. De kosten hiervan zijn € 482.000. Hier staat een bijdrage uit de algemene reserve tegenover. Zie ook R22.

1.14 Versterking gemeentelijke dienstverlening

Naar aanleiding van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) over de toeslagenaffaire heeft het kabinet voorstellen gedaan om de dienstverlening vanuit de overheid fundamenteel te verbeteren. Het kabinet stelt onder andere voor om de uitvoeringscapaciteit bij de overheid te versterken en extra ondersteuning te bieden aan mensen in kwetsbare posities. Hiervoor hebben we € 254.000 ontvangen van het rijk. Zie ook R23.

1.15 Inrichting Wmo-ruimten

Voor de inrichting van Wmo-ruimten is € 40.000 beschikbaar. Het project is nog niet afgerond. Het restant bedrag van € 36.000 is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden. Zie ook R34.

1.16 Actieplan Stekkenberg

Voor de uitvoering van het actieplan Stekkenberg is een projectbudget van in totaal € 68.000 geraamd. Het project is nog niet afgerond. Het restant bedrag van € 40.000 is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden (zie R39).

1.17 Pilot inburgering veranderopgave

Samen met de gemeenten Beuningen, Heumen en Mook en Middelaar nemen we deel aan deze pilot ter voorbereiding op de implementatie van de nieuwe Wet inburgering. Het restant budget is doorgeschoven naar 2023 door storting in de reserve lopende projecten (€ 21.000). Zie ook R40.

1.18 Implementatie nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening

Voor de nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening ramen we eenmalig € 250.000. Het project is in 2022 niet afgerond. Het restant budget van € 208.000 is doorgeschoven naar 2023 door storting in de reserve lopende projecten. Zie ook R41.

1.19 Inburgering problematiek statushouders

Het Rijk stelt de gemeenten in staat om alle inburgeraars passende ondersteuning te bieden op het gebied van opvang, huisvesting en integratie. Hiervoor krijgen we in 2022 tot en met 2024 incidenteel rijksgeld, dat we hieraan besteden. Het restant bedrag van 2022 is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden. Zie ook R43.

1.20 Voorkomen dak- en thuisloosheid (corona)

Het kabinet wil dak- en thuisloosheid zoveel mogelijk voorkomen en ervoor zorgen dat niemand op straat hoeft te slapen. Voor de aanpak hiervan hebben we in totaal € 50.000 gekregen. Dit bedrag is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 in regionaal verband kunnen besteden (zie ook R44).

1.21 Energietoeslag

We ontvangen van het Rijk een budget van € 2,9 miljoen voor de uitbetaling en uitvoering van de energietoeslag voor 2023. Hiervan is € 0,7 miljoen al in 2022 ontvangen. Het in 2022 uitgekeerde bedrag hebben we via de reserve lopende projecten gestort en overgeheveld naar 2023. We verwachten met deze uitkering uit te komen. Omdat de uitvoering doorloopt naar 2024 hevelen we het niet bestede bedrag bij de jaarrekening via de storting in de lopende projecten over naar 2024.

1.22 Bijzondere bijstand vroegsignalering

We hebben van het Rijk incidenteel € 52.000 ontvangen om zowel via vroegsignalering als via de bijzondere bijstand gerichte hulp aan te bieden bij problematische situaties rond het betalen van energienota's. We zetten dit geld in voor alle veranderingen rondom onze gemeentelijke schuldhulpverlening.

1.23 Versterken sociale basis ouderen

We hebben incidenteel een rijksuitkering gekregen van € 28.000 voor versterking van de sociale basis ouderen. Dit geld zetten we in voor het project 'Doet u mee in Berg en Dal?'

1.24 Wmo kwetsbare groepen (corona)

Voor extra begeleiding van kwetsbare groepen, bestrijding van eenzaamheid ouderen, en ondersteuning jeugd is € 140.000 beschikbaar. Dit bedrag is in 2021 gestort in de reserve lopende projecten. Zo kunnen we het in 2023 besteden. Zie ook R46.

1.25 Extra gelden jeugdhulp (corona)

Het Rijk heeft in 2021 geld beschikbaar gesteld voor problematiek in de jeugdhulp. Het restantbudget zetten we onder meer in voor uitvoering visie preventie jeugd, vergroten mentale weerbaarheid jeugd en uitwerking opgaven sociaal Domein. Dit bedrag is in 2021 gestort in de reserve lopende projecten. Zo kunnen we het in 2023 besteden. Zie ook R47.

1.26 Initiatieven jongeren sport/ontmoetingsplekken (corona)

Budget voor het realiseren van jongerenontmoetingsplekken in Groesbeek, Millingen en Ooij. Het restant bedrag van 2022 is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden. Zie ook R48.

2.1 Actualisatie bomenlijst

Voor het actualiseren van de bomenlijst is in 2023 eenmalig € 20.000 nodig.

2.2 Achterstallig onderhoud kunstwerken

Na een inspectie is gebleken dat er sprake is van achterstallig onderhoud aan kunstwerken. Hiervoor is in 2023 eenmalig € 25.000 nodig.

2.3 Vervangen ballenvangers Germania

Voor het vervangen van de ballenvangers bij Germania is in 2023 € 17.000 nodig.

2.4 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra

Groen heeft ook een aantal belangrijke functies, zoals wateropvang, waterafvoer, biodiversiteit, verkoeling en belevingswaarde. Dat laatste bleek bijvoorbeeld tijdens de omgevingstour (participatietraject over de omgevingswet). Inwoners gaven aan het groen in en rondom onze gemeente erg te waarderen. Het zorgt voor leefplezier en woongenot. Sommige plekken in onze gemeente zijn relatief grijs. Daarmee bedoelen we dat er vooral stenen of asfalt ligt. Functioneel, maar in strijd met voornoemde. Daarom stellen we voor om de meest grijze gebieden in onze gemeente te vergroenen. Daaronder vallen ook de dorpscentra. Hiervoor is € 250.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R1).

2.5 Extra speelplek in Leuth

Speelplekken verdelen we zo goed als mogelijk over de gemeente. In Leuth is ons dat tot op heden nog niet helemaal gelukt. Voor kleine kinderen is de Steenheuvelsestraat in Leuth een barrière om zichzelf veilig van noord naar zuid te verplaatsen. Aan de noordkant zijn drie speelplekken en aan de zuidzijde geen. Regelmatig krijgen wij de vraag om aan zuidzijde een nieuwe speelplek aan te leggen. We begrijpen de wens en qua verdeling van speelplekken is het logisch om aan dit verzoek gehoor te geven. Hiervoor is € 30.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R2).

2.6 Schaatsbaan in Berg en Dal

Tijdens de reconstructie van Hamersveld en omgeving in Berg en Dal, is met de Dorpsraad over ruimte voor een schaatsbaan gesproken. We zouden een parkeerplek zo inrichten, dat zij er een schaatsbaan konden maken. In theorie klopt het allemaal, maar is de praktijk lukt het niet om er in de wintermaanden een schaatsbaan te maken. Het plein aanpassen kost veel geld. Een goed alternatief is het vlak leggen van een nabijgelegen voetbalveld, zodat de dorpsraad hier een schaatsbaan kan maken. Hiervoor is € 10.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R3).

2.7 Reservering aanpak De Groesbeek

Momenteel werken we twee scenario's uit voor het herstel van het water in De Groesbeek of een alternatief. Beide scenario's gaan geld kosten. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve. Hoeveel we exact nodig hebben, zal bij de uitwerking blijken.

2.8 Snoeien van bomen

Wij lopen alle bomen één keer per drie jaar langs. Dit om de veiligheid te garanderen. Vanwege een tekort aan personeel bij de gemeentewerf is er een achterstand van een jaar opgelopen. Wij willen in 2023 een inhaalslag maken door een externe partij in te schakelen. Hiervoor is eenmalig € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve.

2.9 Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum

Het dorpsplein voor het gemeentehuis is relatief grijs. Dat komt door de vele vierkante meters verharding en door de centraal gelegen halfverharding. De halfverharding wordt bij nat weer klevend en dat zorgt voor praktisch ongemak. Ook ziet er het niet altijd even fraai uit.

Groen is er vooral in de vorm van bomen en klimplanten, in speciale klimplantensteunen. Groen op ooghoogte is er alleen aan de randen, strak langs het gemeentehuis. Die

plantsoenen hebben we in de afgelopen jaren al omgevormd. Wij zien mogelijkheden om de zandvlakte te vervangen door hoogwaardig groen, waarin ruimte voor water, biodiversiteit en belevingswaarde centraal staan. Ook zien we mogelijkheden om het een betere functie te geven. Uiteraard doen we dit in samenspraak met omwonenden en de ondernemers aan het plein. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R6).

2.10 Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij

Vanuit het Coalitieplan is Sporthal Ooij een groot extra vraagstuk om op te pakken. Hiervoor is extra capaciteit nodig en mogelijk extra budget voor onderzoek/specifieke expertise. Daarnaast zien we nog een aantal accommodatievraagstukken op ons afkomen die net wel, net niet binnen de huidige capaciteit kan worden opgevangen. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R7).

2.11 Uitbreiden operatie Steenbreek

De gemeente doet mee aan het speerpunt 'stenen eruit, groen erin!' uit de Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas en Waal. Om daadwerkelijk handen en voeten te kunnen geven aan dit speerpunt is het nodig dat de operatie Steenbreek, die nu nog beperkt is tot Breedeweg, wordt uitgerold over de gehele gemeente. Hierbij verspreidt Steenbreek de boodschap, doet de communicatie, organiseert evenementen en ontzorgt burgers bij het ontstenen. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R12).

2.12 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 4.1 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

2.13 Lokaal preventieakkoord

We ontvangen een rijksbijdrage van € 20.000 voor het lokaal preventieakkoord. Met dit Preventieakkoord werken we samen met partners aan het gezonder maken van onze inwoners. De rijksbijdrage zetten hiervoor in.

2.14 Ondergrondse containers locatie Spoorlaan

In de Spoorlaan en omgeving is veel overlast van ongedierte. Daarom heeft de gemeenteraad op 29 september 2022 besloten om op het parkeerterrein aan de Spoorlaan (Jan Linders/Aldi) de bovengrondse afvalcontainers voor glas en textiel te vervangen door ondergrondse containers. Dit bedrag is in 2022 gestort in de reserve lopende projecten. Zo kunnen we het in 2023 besteden. Zie ook R29.

2.15 Pilot aardgasvrij maken woningen

Er is € 50.000 beschikbaar voor een pilot "Aardgasvrij maken van bestaande woningen". Het bedrag is beschikbaar in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden (zie R36).

2.16 Decembercirculaire duurzaamheid

We hebben in de decembercirculaire 2019 € 190.000 ontvangen via de algemene uitkering voor duurzaamheid. Het bedrag is beschikbaar in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden (zie R37).

2.17 Uitvoering Klimaatakkoord

We hebben in 2022 € 237.500 ontvangen via de algemene uitkering voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Het bedrag is beschikbaar in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden (zie R24).

2.18 Kerkenvisie

Berg en Dal heeft bijzondere kerken die bepalend zijn voor de identiteit van onze gemeente. Op sommige plekken wordt dit erfgoed bedreigd. Daarom gaan we samen met betrokkenen, inwoners en eigenaren een kerkenvisie ontwikkelen. Hiervoor is een bedrag van € 25.000 beschikbaar. We ontvangen voor de kerkenvisie eenzelfde rijksbijdrage van € 25.000 via de algemene uitkering. In 2021 is gestart met het opstellen van de kerkenvisie (€ 10.500). Het restant bedrag van € 14.500 is beschikbaar in de reserve lopende projecten, zodat we het in 2023 kunnen besteden (zie R38).

3.1 Opbrengst grondverkoop Hulsbeek

We verwachten in 2023 de ontwikkeling van het plan Hulsbeek voor een bedrag van € 300.000 aan kavels te verkopen. Daarna is de verwachting dat alle grond is verkocht.

3.2 Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek

Dit terrein is verouderd en ziet er op sommige plekken niet fraai uit. Over 2 á 3 jaar gaan wij daar een groot deel van de openbare ruimte vernieuwen. Dit is een goed moment om in gezamenlijkheid met de ondernemers het gehele bedrijventerrein een impuls te geven. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook 9). Met het gevraagde budget bekostigen wij het traject met de ondernemers om te komen tot een plan van aanpak.

3.3 Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn

Voor het verkennen van de mogelijkheid om een centrale plek te creëren in het centrum van Millingen aan de Rijn en om een eerste schets / vlekkenplan te maken is € 15.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R10). Een dergelijke plek ontbreekt nu en de vereniging BIZ Millingen Centrum wil heel graag dat deze er komt. Landelijk is er steeds meer aandacht voor de kwaliteit van verblijfsruimte in centrumgebieden. Een goede ontmoetingsplek is een extra trekpleister voor inwoners / consumenten.

3.4 Parkeerplekken De Ren

Meerdere ondernemers hebben bij ons kenbaar gemaakt dat zij last hebben van de geparkeerde auto's en vrachtwagens langs de weg. Auto's en vrachtwagens kunnen hierdoor elkaar moeilijk passeren. Ook worden inritten geblokkeerd of zijn ze moeilijk te nemen. Voor het realiseren van een aantal parkeerplekken langs De Ren op Bedrijventerrein De Mies is € 15.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R11).

3.5 Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland

De provincie Gelderland wil een uniform wandelnetwerk stimuleren en heeft hiervoor een subsidieregeling opengesteld. Gemeenten moeten 50% cofinancieren. Gemeenten rondom Berg en Dal en zelfs onze Duitse buurgemeenten willen zo'n uniform wandelnetwerk. Gemeenten als Druten, Lingewaard en Zevenaar hebben vorig jaar al (een deel) van dit netwerk gerealiseerd. Met zo'n uniform wandelnetwerk kunnen inwoners en bezoekers nog gemakkelijker gemeentegrensoverschrijdend wandelen. Als wandelgemeente van het jaar 2020 willen we graag aangesloten zijn op onze buurgemeenten met onze wandelmogelijkheden. De incidentele kosten zijn afhankelijk van het aantal kilometers aan wandelnetwerk. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R14).

3.6 Project streekproducten

In het coalitieplan staat het plan om het project streekproducten weer op te pakken. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R15). Met dit budget willen we hier verder invulling aan geven. Hoe we dat exact gaan doen, is nu nog niet bekend. Met dit project borduren we voort op het eerdere project korte voedselketens met Heumen, ZLTO en de net ontwikkelde streekproductenroutes op de fiets door onze gemeente. Een jaarmarkt met streekproducten en een website met info voor inwoners en bezoekers (kweek uit de streek) behoort tot de mogelijkheden.

3.7 Opstellen integriteitsprotocol

De raad heeft de opdracht gegeven om een integriteitsprotocol op te stellen. Hiervoor is het offertetraject gestart. We schatten in dat de kosten hiervoor € 20.000 bedragen.

3.8 Invoering Omgevingswet

In oktober 2019 heeft de raad € 765.000 beschikbaar gesteld voor de invoering van de Omgevingswet. Dit bedrag is uit de algemene reserve gehaald en gestort in de reserve lopende projecten. Voor 2023 is hiervoor nog € 517.000 beschikbaar. Zie ook R26.

3.9 Project vitale vakantieparken

We willen vitale vakantieparken waar in overeenstemming met het bestemmingsplan recreatief verbleven wordt. Vitale vakantieparken kunnen bijdragen aan de lokale economie (op de parken en daarbuiten) en zorgen voor een versterking van de toeristische waarde van het recreatieve aanbod binnen de gemeente. Ook wordt met vitale vakantieparken ondermijning tegen gegaan. Hiervoor heeft de raad in september 2022 € 250.000 beschikbaar gesteld ten laste van de algemene reserve. Dit bedrag is in 2022 gestort in de reserve lopende projecten. Zo kunnen we het in 2023 besteden. Zie ook R28.

3.10 Integriteitsonderzoek gemeenteraad

Voor een integriteitsonderzoek gemeenteraad is eenmalig € 30.000 beschikbaar gesteld. Dit bedrag is in 2022 gestort in de reserve lopende projecten. Zo kunnen we het in 2023 besteden. Zie ook R30.

3.11 Aanwijzing interim griffier

Door het vertrek van de griffier heeft de raad op 21 september een interim griffier benoemd. De kosten van € 35.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook R32.

3.12 Werving en selectie griffier

De raad heeft besloten dat voor de werving en selectie van een nieuwe griffier, een extern wervingsbureau wordt ingeschakeld. De kosten van € 14.000 brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook R33.

3.13 Subsidie behoud Museumpark Orientalis

Op 25 april 2019 heeft de raad besloten om uit de Algemene reserve € 600.000 te reserveren voor het behoud van Museumpark Orientalis. Het resterende bedrag van € 400.000 staat in de reserve lopende projecten. Dit bedrag stellen we (deels) betaalbaar na goedkeuring door het college op verschillende momenten. Zie ook R35.

3.14 Coronabudget impuls reïntegratie

Het kabinet neemt in verband met corona aanvullende maatregelen om mensen die hun baan verliezen een beter perspectief te bieden op nieuw werk en inkomen. Hiervoor hebben we € 382.000 ontvangen. Een deel van het budget is doorgeschoven naar 2023 door storting in de reserve lopende projecten (€ 149.000). Zie ook R42.

3.15 Verduurzamen MKB Berg en Dal

In 2022 hebben we van de Provincie Gelderland een subsidie ontvangen van € 165.697. Deze subsidie Gelders Winterfonds is bedoeld om maatschappelijke-, publieke- en

sportvoorzieningen en dat deel van het Gelders bedrijfsleven, in het bijzonder het MKB, dat door de sterk gestegen energieprijzen in de problemen dreigt te geraken, bij te staan (Gelders Winterfonds).

Wij kiezen er voor om deze subsidie vooral in te zetten voor het MKB van onze gemeente. Hiervoor zijn we een aantal projecten gestart.

4.1 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 1.5 en 2.12).

4.2 Donatie aardbeving Turkije/Syrië

We hebben een donatie van € 35.000 gedaan aan giro 555 voor de slachtoffers van de aardbevingen in Turkije en Syrië.

4.3 Inzet post onvoorzien Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. We brengen deze kosten ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 1.11.

4.4 Extra bijdrage Munitax

Munitax heeft in 2023 ruim het dubbele aantal bezwaren ontvangen ten opzichte van 2022. Met name het aantal bezwaren van no cure no pay-bureaus is enorm gestegen. Daardoor is extra capaciteit nodig om alle bezwaarschriften (tijdig) af te handelen. Daarom heeft de raad ingestemd met een extra bijdrage aan Munitax van € 445.000. Deze extra kosten brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook R21.

4.5 Coronagelden lokale cultuur en dorps-/buurthuizen

Voor lokale cultuur en dorps- en buurthuizen was € 110.000 beschikbaar in verband met coronamaatregelen. Dit bedrag is gestort in de reserve lopende projecten, zodat we het restant (€ 82.000) in 2023 kunnen besteden (zie R45).

4.6 Algemene uitkering: Energietoeslag

Voor de uitvoering van de eenmalige energietoeslag in 2023 ontvangen we via de algemene uitkering ruim € 2,7 miljoen. Zie ook 1.21.

5.1 Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen

Het contract met de huidige leverancier loopt af. We willen zowel binnen als buiten goed en digitaal kunnen werken. Daarom schaffen we een nieuw beheersysteem aan voor Weg-, Riool- en Groenbeheer inclusief modules om buiten mee te werken. Voor de eenmalige aanschafkosten is € 90.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R13).

5.2 Volledig digitaal archief

In de huidige situatie bestaat ons archief uit zowel analoge (fysieke) stukken als digitale opslag (hybride situatie). Zolang we in deze hybride situatie zitten groeit zowel ons analoge als digitale archief. We hebben het over "dubbele opslag". Voor de overgang naar een situatie waarbij we enkel nog maar digitaal archiveren is het noodzakelijk dat we een substitutiebesluit laten vaststellen (aan een digitaal archief worden wettelijke eisen gesteld waaraan we moeten voldoen) en dat we onze analoge achterstanden wegwerken door deze

te digitaliseren. Hiervoor is € 140.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R17).

5.3 Vervangende applicatie Sociaal Domein

De applicaties die we binnen het sociaal domein gebruiken, moeten we vervangen. Hiervoor moeten we een aanbesteding houden. Een externe partij ondersteunt onze organisatie hierbij. Daarnaast hebben we eenmalige implementatiekosten en kosten voor het overzetten van data naar de nieuwe applicaties. Hiervoor is € 230.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R18).

5.4 Herinrichten Planning en Control (P&C)

In de raadsvergaderingen van 13 juli (VB/Raad/23/01541) en 12 oktober (VB/Raad/23/01618) is in totaal € 260.000 beschikbaar gesteld voor de herinrichting Planning en Control. Dit project heeft een langere doorlooptijd, waarschijnlijk tot en met 2025.

R1 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra

Bijdrage van € 250.000 uit de Algemene reserve voor vergroenen van grijze, woonstraten-wijken en dorpscentra Zie ook 2.4.

R2 Extra speelplek in Leuth

Bijdrage van € 30.000 uit de Algemene reserve voor een extra speelplek in Leuth. Zie ook 2.5.

R3 Schaatsbaan in Berg en Dal

Bijdrage van € 10.000 uit de Algemene reserve voor een schaatsbaan in Berg en Dal. Zie ook 2.6.

R4 Reservering aanpak De Groesbeek

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor de aanpak van De Groesbeek. Zie ook 2.7.

R5 Snoeien van bomen

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het snoeien van bomen. Zie ook 2.8.

R6 Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor het vergroenen van het Dorpsplein in Groesbeek voor een leefbaarder centrum. Zie ook 2.9.

R7 Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor inhuur van advies voor de ontwikkeling van een sporthal in Ooij. Zie ook 2.10.

R8 Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting

Bijdrage van € 75.000 uit de Algemene reserve voor het opstellen van een IHP. Zie ook 1.2.

R9 Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het versterken van Bedrijventerrein I en II in Groesbeek. Zie ook 3.2.

R10 Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn

Bijdrage van € 15.000 uit de Algemene reserve voor een ontmoetingsplek in Millingen aan de Rijn. Zie ook 3.3.

R11 Parkeerplekken De Ren

Bijdrage van € 15.000 uit de Algemene reserve voor het realiseren van parkeerplekken langs De Ren in Groesbeek. Zie ook 3.4.

R12 Uitbreiden operatie Steenbreek

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het uitbreiden van operatie Steenbreek. Zie ook 2.11.

R13 Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen

Bijdrage van € 90.000 uit de Algemene reserve voor het vervangen van het beheersysteem wegen, riool en groen. Zie ook 5.1.

R14 Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het aansluiten op het uniform wandelnetwerk Gelderland. Zie ook 3.5.

R15 Project streekproducten

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor het project streekproducten. Zie ook 3.6.

R16 Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth

Bijdrage van € 10.000 uit de Algemene reserve voor het herinrichten van de buitenruimte bij De Vriendenkring in Leuth. Zie ook 1.3.

R17 Volledig digitaal archief

Bijdrage van € 140.000 uit de Algemene reserve voor het volledig digitaliseren van het gemeentelijk archief. Zie ook 5.2.

R18 Vervangende applicatie Sociaal Domein

Bijdrage van € 230.000 uit de Algemene reserve voor het vervangen van de applicatie Sociaal Domein. Zie ook 5.3.

R19 Vrijwillige vervoersdienst

Bijdrage van € 30.000 uit de Algemene reserve voor het realiseren van een vrijwillige vervoersdienst. Zie ook 1.4.

R20 Bijdrage algemene reserve; Middelen dagbesteding amv-ers

Bijdrage van € 312.000 uit de Algemene reserve voor dagbesteding en onderwijs voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). Zie ook 1.12.

R21 Bijdrage algemene reserve; Extra bijdrage Munitax

Bijdrage van € 445.000 uit de Algemene reserve voor een extra bijdrage aan Munitax in verband met de hoge aantallen bezwaarschriften. Zie ook 4.4.

R22 Bijdrage algemene reserve; Noodlokalen Agora onderwijs Montessori College Groesbeek

Bijdrage van € 482.000 uit de Algemene reserve voor noodlokalen voor het Agora onderwijs van het Montessori college in Groesbeek. Zie ook 1.13.

R23 Bijdrage reserve lopende projecten; versterking gemeentelijke dienstverlening

Bijdrage van € 254.000 uit de reserve lopende projecten voor het versterken van de gemeentelijke dienstverlening en het bieden van extra ondersteuning aan mensen in kwetsbare posities. Zie ook 1.14.

R24 Bijdrage reserve lopende projecten; uitvoering Klimaatakkoord

Bijdrage van € 237.500 uit de reserve lopende projecten voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Zie ook 2.17.

R25 Bijdrage reserve lopende projecten; verwijderen obstakels openbare ruimte

Bijdrage van € 70.000 uit de reserve lopende projecten voor het verwijderen van obstakels in de openbare ruimte.

R26 Bijdrage reserve lopende projecten; Invoering Omgevingswet

Bijdrage van € 517.000 uit de reserve lopende projecten voor de invoering van de Omgevingswet. Zie ook 3.8.

R27 Bijdrage reserve lopende projecten; Opvang vluchtelingen Oekraïne

Bijdrage van € 2,1 miljoen uit de reserve lopende projecten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Zie ook 1.10.

R28 Bijdrage reserve lopende projecten; Project vitale vakantieparken

Bijdrage van € 250.000 uit de reserve lopende projecten voor het project vitale vakantieparken. Zie ook 3.9.

R29 Bijdrage reserve lopende projecten; Ondergrondse containers Spoorlaan

Bijdrage van € 65.000 uit de reserve lopende projecten voor het plaatsen van ondergrondse containers op de locatie Spoorlaan. Zie ook 2.14.

R30 Bijdrage reserve lopende projecten; Integriteitsonderzoek raad

Bijdrage van € 31.000 uit de reserve lopende projecten voor het integriteitsonderzoek van de gemeenteraad. Zie ook 3.10.

R31 Bijdrage algemene reserve; Herinrichten Planning en Control (P&C)

Bijdrage van € 290.000 uit de Algemene reserve voor het project Herinrichten Planning en Control (P&C). Zie ook 5.4.

R32 Bijdrage algemene reserve; Aanwijzing interim griffier

Bijdrage van € 35.000 uit de Algemene reserve voor de aanwijzing van een interim griffier. Zie ook 3.11.

R33 Bijdrage algemene reserve; Werving en selectie griffier

Bijdrage van € 14.000 uit de Algemene reserve voor de werving en selectie van een nieuwe griffier. Zie ook 3.11.

R34 Bijdrage reserve lopende projecten; Inrichting Wmo-ruimten

Bijdrage van € 36.000 uit de reserve lopende projecten voor de inrichting van Wmo-ruimten. Zie ook 1.15.

R35 Bijdrage reserve lopende projecten; Subsidie behoud Museumpark Orientalis

Bijdrage van € 400.000 uit de reserve lopende projecten voor subsidie behoud Museumpark Orientalis. Zie ook 3.13.

R36 Bijdrage reserve lopende projecten; Pilot aardgasvrij maken woningen

Bijdrage van € 50.000 uit de reserve lopende projecten voor de pilot aardgasvrij maken woningen. Zie ook 2.15.

R37 Bijdrage reserve lopende projecten; Decemercirculaire duurzaamheid

Bijdrage van € 190.000 uit de reserve lopende projecten voor duurzaamheid. Zie ook 2.16.

R38 Bijdrage reserve lopende projecten; Kerkenvisie

Bijdrage van € 15.000 uit de reserve lopende projecten voor het opstellen van een Kerkenvisie. Zie ook 2.18.

R39 Bijdrage reserve lopende projecten; Actieplan Stekkenberg

Bijdrage van € 29.000 uit de reserve lopende projecten voor het Actieplan Stekkenberg. Zie ook 1.16.

R40 Bijdrage reserve lopende projecten; Pilot inburgering veranderopgave

Bijdrage van € 21.000 uit de reserve lopende projecten voor de Pilot inburgering veranderopgave. Zie ook 1.17.

R41 Bijdrage reserve lopende projecten; Implementatie nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening

Bijdrage van € 208.000 uit de reserve lopende projecten voor de implementatie van de nieuwe nota minimabeleid en schuldhulpverlening. Zie ook 1.18.

R42 Bijdrage reserve lopende projecten; Coronabudget impuls re-integratie

Bijdrage van € 149.000 uit de reserve lopende projecten voor de impuls re-integratie (coronagelden). Zie ook 3.14.

R43 Bijdrage reserve lopende projecten; Inburgering problematiek statushouders

Bijdrage van € 53.000 uit de reserve lopende projecten voor de problematiek inburgering statushouders. Zie ook 1.19.

R44 Bijdrage reserve lopende projecten; Voorkomen dak- en thuisloosheid

Bijdrage van € 50.000 uit de reserve lopende projecten voor het voorkomen van dak- en thuisloosheid (coronagelden). Zie ook 1.20.

R45 Bijdrage reserve lopende projecten; Coronagelden lokale cultuur en dorps-/buurthuizen

Bijdrage van € 82.000 uit de reserve lopende projecten voor lokale cultuur en dorps-/buurthuizen (coronagelden). Zie ook 4.5.

R46 Bijdrage reserve lopende projecten; Wmo kwetsbare groepen (corona)

Bijdrage van € 23.000 uit de reserve lopende projecten voor Wmo kwetsbare groepen (coronagelden). Zie ook 1.24.

R47 Bijdrage reserve lopende projecten; Extra gelden jeugdhulp (corona)

Bijdrage van € 584.000 uit de reserve lopende projecten voor extra gelden jeugdhulp (coronagelden, Blokhuismiddelen). Zie ook 1.25.

R48 Bijdrage reserve lopende projecten; Initiatieven jongeren sport/ontmoetingsplekken (corona)

Bijdrage van € 53.000 uit de reserve lopende projecten voor initiatieven voor jongeren voor sport/ontmoetingsplekken (coronagelden). Zie ook 1.26.

Financieel MeerjarenPerspectief

Hieronder is het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) voor de komende jaren weergegeven. Het FMP voor de jaren 2024 tot en met 2027 is het FMP zoals dat is opgenomen in de Programmabegroting 2024.

	<i>bedragen x € 1.000</i>				
	2023	2024	2025	2026	2027
FMP in primaire begroting 2023	348	272	535	-5.622	-5.622
<i>waarvan incidenteel</i>	238	-	-	-	-
<i>structureel</i>	110	272	535	-5.622	-5.622
Totaal 1e begrotingswijziging	-50	-10	-11	1.599	1.599
Totaal besluitvorming tot Voorjaarsnota	-320	-164	-164	-163	-163
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.105	-217	-185	-183	-183
FMP na Voorjaarsnota 2023	-1.127	-118	175	-4.370	-4.370
<i>waarvan incidenteel</i>	69	-64	-	-	-
<i>structureel</i>	-1.196	-54	175	-4.370	-4.370
Totaal besluitvorming tot Najaarsnota	-88	-	-	-	-
Totaal mutaties Najaarsnota	5.739	-	-	-	-
FMP na Najaarsnota 2023	4.524	-118	175	-4.370	-4.370
Ontwikkeling saldo begroting 2024	-	198	-277	-1.336	-814
Actueel FMP	4.524	80	-102	-5.706	-5.184
<i>waarvan incidenteel</i>	-717	-29	-	-	-
<i>structureel</i>	5.241	109	-102	-5.706	-5.184

Overhevelen budgetten

Hieronder staan een aantal budgetten die we waarschijnlijk doorschuiven naar 2024. Als de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten. In 2024 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2023 en kunnen we in 2024 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden.

De budgetten die we mogelijk doorschuiven naar 2024 zijn:

1. Verduurzamen MKB Berg en Dal

In 2022 hebben we van de Provincie Gelderland een subsidie ontvangen van € 165.697. Deze subsidie Gelders Winterfonds is bedoeld om maatschappelijke-, publieke- en sportvoorzieningen en dat deel van het Gelders bedrijfsleven, in het bijzonder het MKB, dat door de sterk gestegen energieprijzen in de problemen dreigt te geraken, bij te staan (Gelders Winterfonds).

Wij kiezen er voor om deze subsidie vooral in te zetten voor het MKB van onze gemeente. Hiervoor lopen een aantal projecten die eind 2023 nog niet zijn afgerond, waarvoor we dit geld beschikbaar willen houden.

2. Energiebesparende maatregelen Den Ienloop

Het besluit tot verkoop van Kulturhus Den Ienloop nemen we terug. Daarom gaan we de verplichte energiebesparende maatregelen uitvoeren. Daarvoor hebben we € 25.000 geraamd. Het niet bestede budget hevelen we bij de jaarrekening via storting in de reserve lopende projecten over naar 2024.

3. Herinrichten Planning & Control (P&C) rapportage en implementatieplan

In de raadsvergaderingen van 13 juli (VB/Raad/23/01541) en 12 oktober (VB/Raad/23/01618) is samen € 260.000 beschikbaar gesteld voor de herinrichting van de planning en control. Dit project heeft een langere doorlooptijd, waarschijnlijk tot en met 2025. We willen het bedrag beschikbaar houden voor de implementatie, daarom hevelen we het niet bestede budget bij de jaarrekening via storting in de reserve lopende projecten over naar 2024.

4. Wet Goed Verhuurderschap

In het Coalitieakkoord (van het demissionaire kabinet) is afgesproken dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken. Vanaf dit jaar ontvangen we vanuit het Rijk via de algemene uitkering een bijdrage hiervoor. De uitgaven verwachten we dit jaar nog niet te maken, maar wel in 2024. Het niet bestede bedrag hevelen we over naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

5. Budgetten taakveld duurzaamheid

We willen een deel van het duurzaamheidsbudget overhevelen naar volgend jaar, omdat we nu al voorzien dat we niet alles uit gaan geven dit jaar. We hebben middelen gekregen voor uitvoering van het klimaatakkoord. Het niet bestede bedrag hevelen we over naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

6. Werkervaringsplaatsen en vrijwilligersplekken

We zijn in 2023 gestart met het project voor het stimuleren van werkervaringsplaatsen en vrijwilligersplekken. Een bedrag van € 50.000 hevelen we bij de jaarrekening 2023 over naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

7. Watertappunten

Bij de begrotingsraad 2023 is een motie aangenomen om het aantal openbare watertappunten uit te breiden. De eenmalige kosten voor het plaatsen van 5 watertappunten bedragen € 37.500. Het niet bestede bedrag hevelen we over naar 2024 via storting in de reserve lopende projecten.

8. Claims Algemene reserve begroting 2023

Met het vaststellen van de begroting 2023 zijn een aantal budgetten beschikbaar gesteld met als dekking de algemene reserve. Deze budgetten en de werkzaamheden zijn nog niet allemaal afgerond en daarom willen we de bedragen beschikbaar houden in het komende jaar. De niet bestede budgetten hevelen we bij de jaarrekening via storting in de reserve lopende projecten over naar 2024.

Het vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra (€ 250.000).

Groen heeft ook een aantal belangrijke functies, zoals wateropvang, waterafvoer, biodiversiteit, verkoeling en belevingswaarde. Dat laatste bleek bijvoorbeeld tijdens de omgevingstour (participatietraject over de omgevingswet). Inwoners gaven aan het groen in en rondom onze gemeente erg te waarderen. Het zorgt voor leefplezier en woongenot. Sommige plekken in onze gemeente zijn relatief grijs. Daarmee bedoelen we dat er vooral stenen of asfalt ligt. Functioneel, maar in strijd met voornoemde. Daarom stellen we voor om de meest grijze gebieden in onze gemeente te vergroenen. Daaronder vallen ook de dorpscentra.

Extra speelplek in Leuth (€ 30.000)

Speelplekken verdelen we zo goed als mogelijk over de gemeente. In Leuth is ons dat tot op heden nog niet helemaal gelukt. Voor kleine kinderen is de Steenheuvelsestraat in Leuth een barrière om zichzelf veilig van noord naar zuid te verplaatsen. Aan de noordkant zijn drie speelplekken en aan de zuidzijde geen. Regelmatig krijgen wij de vraag om aan zuidzijde een nieuwe speelplek aan te leggen. We begrijpen de wens en qua verdeling van speelplekken is het logisch om aan dit verzoek gehoor te geven.

Schaatsbaan in Berg en Dal (€ 10.000)

Tijdens de reconstructie van Hamersveld en omgeving in Berg en Dal, is met de Dorpsraad over ruimte voor een schaatsbaan gesproken. We zouden een parkeerplek zo inrichten, dat zij er een schaatsbaan konden maken. In theorie klopt het allemaal, maar is de praktijk lukt het niet om er in de wintermaanden een schaatsbaan te maken. Het plein aanpassen kost veel geld. Een goed alternatief is het vlak leggen van een nabijgelegen voetbalveld, zodat de dorpsraad hier een schaatsbaan kan maken.

Reservering aanpak De Groesbeek (€ 50.000)

Momenteel werken we twee scenario's uit voor het herstel van het water in De Groesbeek of een alternatief. Beide scenario's gaan geld kosten. Daarom stellen we voor om alvast € 50.000 hiervoor te reserveren. Hoeveel we exact nodig hebben, zal bij de uitwerking blijken.

Snoeien van bomen (€ 100.000)

Wij lopen alle bomen één keer per drie jaar langs. Dit om de veiligheid te garanderen. Vanwege een tekort aan personeel bij de gemeentewerf is er een achterstand van een jaar opgelopen. Wij willen in 2023 een inhaalslag maken door een externe partij in te schakelen.

We vergroenen het Dorpsplein en daarmee investeren we in een leefbaarder centrum (€ 50.000)

Het dorpsplein voor het gemeentehuis is relatief grijs. Dat komt door de vele vierkante meters verharding en door de centraal gelegen halfverharding. De halfverharding wordt bij nat weer kleverig en dat zorgt voor praktisch ongemak. Ook ziet er het niet altijd even fraai uit.

Groen is er vooral in de vorm van bomen en klimplanten, in speciale klimplantensteunen. Groen op ooghoogte is er alleen aan de randen, strak langs het gemeentehuis. Die plantsoenen hebben we in de afgelopen jaren al omgevormd. Er stond een blokhaag (1 soort) en nu groeien er tientallen bloemrijke planten en bloemen; een waar paradijs voor insecten.

Wij zien mogelijkheden om de zandvlakte te vervangen door hoogwaardig groen, waarin ruimte voor water, biodiversiteit en belevingswaarde centraal staan. Ook zien we mogelijkheden om het een betere functie te geven. Uiteraard doen we dit in samenspraak met omwonenden en de ondernemers aan het plein.

Inhuur advies voor ontwikkeling van plan Sporthal Ooij (en eventuele overige accommodatievraagstukken) (€ 100.000)

Vanuit het Coalitieplan is Sporthal Ooij een groot extra vraagstuk om op te pakken. Hiervoor is extra capaciteit nodig en mogelijk extra budget voor onderzoek/specifieke expertise. Daarnaast zien we nog een aantal accommodatievraagstukken op ons afkomen die net wel, net niet binnen de huidige capaciteit kan worden opgevangen. Daar kunnen we dit budget ook op inzetten.

IHP (Integraal HuisvestingsPlan) (€ 75.000)

De raad heeft middels een motie gevraagd om vooruit te lopen op de huidige wetgeving en aan te vangen met een IHP. De aangekondigde wet onderwijshuisvesting waarin een IHP verplicht zou worden zou er in 2024 moeten komen. Dit vraagt om extra capaciteit en budget voor onderzoek/specifieke expertise.

Budget voor het versterken van Bedrijventerrein I en II in Groesbeek (€ 100.000)

Dit terrein is verouderd en ziet er op sommige plekken niet fraai uit. Over 2 á 3 jaar gaan wij daar een groot deel van de openbare ruimte vernieuwen. Dit is een goed moment om in gezamenlijkheid met de ondernemers het gehele bedrijventerrein een impuls te geven. Met het gevraagde budget bekostigen wij het traject met de ondernemers om te komen tot een plan van aanpak.

Budget parkeerplekken De Ren (€ 15.000)

Budget om een aantal parkeerplekken te realiseren langs De Ren op Bedrijventerrein De Mies. Meerdere ondernemers hebben bij ons kenbaar gemaakt dat zij last hebben van de geparkeerde auto's en vrachtwagens langs de weg. Auto's en vrachtwagens kunnen hierdoor elkaar moeilijk passeren. Ook worden inritten geblokkeerd of zijn ze moeilijk te nemen.

Budget ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn (€ 15.000)

Budget voor het verkennen van de mogelijkheid om een centrale plek te creëren in het centrum van Millingen aan de Rijn en om een eerste schets / vlekkenplan te maken. Een dergelijke plek ontbreekt nu en de vereniging BIZ Millingen Centrum wil heel graag dat deze er komt. Landelijk is er steeds meer aandacht voor de kwaliteit van verblijfsruimte in centrumgebieden. Een goede ontmoetingsplek is een extra trekpleister voor inwoners / consumenten.

Uitbreiden operatie Steenbreek (€ 100.000)

De gemeente doet mee aan het speerpunt 'stenen eruit, groen erin!' uit de Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas en Waal. Om daadwerkelijk handen en voeten te kunnen geven aan dit speerpunt is het nodig dat de operatie Steenbreek, die nu nog beperkt is tot Breedeweg, wordt uitgerold over de gehele gemeente. Hierbij verspreidt Steenbreek de boodschap, doet de communicatie, organiseert evenementen en ontzorgt burgers bij het ontstenen.

Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen (€ 90.000)

Het contract met de huidige leverancier loopt af. We willen zowel binnen als buiten goed en digitaal kunnen werken. Daarom schaffen we een beheersysteem aan voor Weg-, Riool- en Groenbeheer inclusief modules om buiten mee te werken.

Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland (€ 100.000)

De provincie Gelderland wil een uniform wandelnetwerk stimuleren en heeft hiervoor een subsidieregeling opengesteld. Gemeenten moeten 50% cofinancieren. Gemeenten rondom Berg en Dal en zelfs onze Duitse buurgemeenten willen zo'n uniform wandelnetwerk. Gemeenten als Druten, Lingewaard en Zevenaar hebben vorig jaar al (een deel) van dit netwerk gerealiseerd. Met zo'n uniform wandelnetwerk kunnen inwoners en bezoekers nog gemakkelijker gemeentegrensoverschrijdend wandelen. Als wandelgemeente van het jaar 2020 willen we graag aangesloten zijn op onze buurgemeenten met onze wandelmogelijkheden. De incidentele kosten zijn afhankelijk van het aantal kilometers aan wandelnetwerk.

Project streekproducten (€ 50.000)

In het coalitieplan staat het plan om het project streekproducten weer op te pakken. Met dit budget willen we hier verder invulling aan geven. Hoe we dat exact gaan doen, is nu nog niet bekend. Met dit project borduren we voort op het eerdere project korte voedselketens met Heumen, ZLTO en de net ontwikkelde streekproductenroutes op de fiets door onze gemeente. Een jaarmarkt met streekproducten en een website met info voor inwoners en bezoekers (kweek uit de streek) behoort tot de mogelijkheden.

Herinrichting buitenruimte Vriendenkring (€ 10.000)

Er ligt een plan voor herinrichting van het huidige terrein bij de Vriendenkring. Dit sluit aan bij de behoefte aan een centrale ontmoetingsplek in Leuth (dorpsagenda). Het huidige terrein bij de Vriendenkring kenmerkt zich door veel stenen, weinig groen en slechts een bankje om op te zitten. Het nodigt dus niet uit tot gemeenschappelijke activiteiten of om daar te verblijven en dit vraagt om een herinrichting. De totale financiering van € 171.000 voor dit project is al grotendeels geregeld. Maar vanwege kostenstijgingen van onder andere materialen worden we nu geconfronteerd met een kostenstijging van €10.000 waarmee geen rekening is gehouden.

Archief (€ 140.000)

In de huidige situatie bestaat ons archief uit zowel analoge (fysieke) stukken als digitale opslag (hybride situatie). Zolang we in deze hybride situatie zitten groeit zowel ons analoge als digitale archief. We hebben het over "dubbele opslag". Voor de overgang naar een situatie waarbij we enkel nog maar digitaal archiveren is het noodzakelijk dat we een substitutiebesluit laten vaststellen (aan een digitaal archief worden wettelijke eisen gesteld waaraan we moeten voldoen) en dat we onze analoge achterstanden wegwerken door deze te digitaliseren. Hiervoor zijn extra middelen noodzakelijk.

Vervangende applicatie Sociaal Domein (€ 230.000)

De applicaties die we binnen het sociaal domein gebruiken, moeten we vervangen. Hiervoor moeten we een aanbesteding houden. Een externe partij ondersteunt onze organisatie hierbij. Daarnaast hebben we eenmalige implementatiekosten en kosten voor het overzetten van data naar de nieuwe applicaties.

Vrijwillige vervoersdienst (€ 30.000)

Forte Welzijn is bezig met de realisatie van een gemeentebrede vrijwillige vervoersdienst voor met name oudere inwoners. Het gaat hierbij om vervoer van deur-tot-deur. De nieuwe vervoersdienst is bedoeld als aanvulling op de bestaande vrijwillige vervoersdiensten die in enkele kernen (Millingen, Kekerdorp, Leuth, Ooij, Erlecom, Persingen, Berg en Dal) al goed functioneren. Om een vrijwillige vervoersdienst te realiseren, is het noodzakelijk om vraag en

aanbod bij elkaar te brengen. Een verdeelstation (hub) dat goed bereikbaar is voor inwoners met een vervoersvraag en de vrijwillige chauffeurs, vormt het kloppend hart van deze voorziening. Door bij de start een beroepskracht in te zetten, is de bezetting van dit verdeelstation gegarandeerd. Voor de beroepskracht is nog geen financiële dekking beschikbaar. Het voorgestelde bedrag zetten we de komende 2 jaar in.

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	
Onderwerp:	Najaarsnota 2023
Datum B&W-vergadering	7 november 2023
Datum raadsvergadering	14 december 2023
Datum carrousel:	30 november 2023
Portefeuillehouder:	M.A. Barber
Ambtenaar:	M. Jansen
E-mailadres:	M.Jansen@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-23-105348
Documentnummer:	VB/Raad/23/01683

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Najaarsnota 2023 vast te stellen.
2. De begroting overeenkomstig de voorgaande beslispunten met € 5.651.000 positief te wijzigen.
3. Een aantal budgetten door te schuiven naar 2024 als de werkzaamheden niet (volledig) zijn afgerond in 2023.
4. Een bedrag van € 15.000 beschikbaar te stellen voor het ophogen van het investeringskrediet Klimaat Robuust maken Kerkplein Breedeweg voor het realiseren van een evenementenaansluiting.

Inleiding

Na de Voorjaarsnota is deze Najaarsnota de tweede rapportage over het begrotingsjaar 2023.

In de Najaarsnota zijn de financiële afwijkingen per programma aangegeven en toegelicht. De grootste verschillen zijn:

-	Bijdrage ODRN	- 239.000
-	Bijdrage MGR	- 273.000
-	Energiekosten sportaccommodaties/parkeergarage/openbare verlichting	- 320.000
-	Energietoeslag	- 2.294.000
-	Kosten bedrijfsvoering	+ 1.226.000
-	Sociaal Domein	+ 408.000
-	Algemene uitkering	+ 5.740.000
-	Kapitaallasten	+ 948.000
-	Treasury	+ 295.000

-	Overige mutaties	+ 160.000
	Totaal	+ 5.651.000

We monitoren de budgetten goed. Toch zijn er verschillende externe factoren waar wij geen invloed op hebben, maar die wel grote gevolgen hebben voor onze budgetten, met name de algemene uitkering.

Beoogd effect

Volgens de Financiële verordening Berg en Dal 2023 informeren wij de gemeenteraad over de realisatie van de begroting van de gemeente over het lopende boekjaar. De Najaarsnota is de tweede rapportage over het begrotingsjaar 2023.

Argumenten

In de Najaarsnota zijn de financiële afwijkingen per programma aangegeven en toegelicht.

Algemene uitkering

De mei- en septembercirculaire 2023 leiden tot een verhoging van de algemene uitkering van bijna € 3 miljoen. Daarnaast ramen we vooruitlopend op de decembercirculaire de rijksuitkering van € 2,8 miljoen voor de energietoeslag, waarvan € 0,6 miljoen nabetaling over 2022. In totaal een meerinkomst van € 5,8 miljoen.

Van dit totaalbedrag ramen we € 2,8 miljoen bij in de uitgavenkant. Het betreft hiervan uitgaven voor energietoeslag, bommenregeling, armoedebestrijding en diverse andere taakmutaties.

Het voordelig verschil van per saldo € 3 miljoen valt voornamelijk te verklaren door extra rijks gelden compensatieregeling jeugd over 2021/2022 € 1,3 miljoen, nabetaling energietoeslag € 0,6 miljoen, ruimte onder BTW-compensatiefonds € 0,6 miljoen en inflatie € 0,5 miljoen.

Kosten bedrijfsvoering

Actualisatie van de kosten van de bedrijfsvoering levert in totaal een voordeel op van € 1.226.000. Dit bedrag is met name veroorzaakt door:

- Het later of niet kunnen invullen van vacatures leidt tot lagere salariskosten. Per saldo leidt dit nu tot een voordeel van € 1.159.000. Daarbij moet vermeld worden dat bij de voorjaarsnota nog € 850.000 was bijgeraamd ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2023.
- Het aframes van het opleidingsbudget met € 40.000.
- Het aframes van de stelpost goed werkgeverschap met € 90.000.
- Een hogere bijdrage aan de iRvN van € 62.000.

Sociaal domein

De ramingen voor het Sociaal domein (Jeugd en Wmo begeleiding) hebben we geactualiseerd op basis van de realisatie tot en met augustus 2023. Vanwege een toename en meer specialistische begeleiding stellen we de raming voor Jeugd met € 275.000 negatief bij. De raming voor Wmo begeleiding stellen we positief bij met € 206.000, met name vanwege een dalende trend bij dagbesteding (€ 97.000) en PGB (€ 100.000). Per saldo leiden deze mutaties op het Sociaal domein tot een negatieve bijstelling van € 69.000.

Hoewel het aantal inwoners met huishoudelijke hulp nog steeds gestaagd stijgt, kampen aanbieders met aanhoudende personeelstekorten waardoor het aanbod achterblijft bij de vraag. De raming stellen we op dit onderdeel daarom € 204.000 positief bij.

Het aantal inwoners dat hulpmiddelen als rolstoelen en scootmobielen aanvraagt is lager dan verwacht. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een woningaanpassing stijgt weliswaar, maar doordat er geen uitgaven zijn voor grotere woningaanpassingen is er sprake van een overschot. We stellen de raming met € 50.000 positief bij. Het aantal cliënten en verstrekte vervoersvoorzieningen stijgt weer sinds corona. De uitgaven blijven nog steeds achter waardoor we de raming met € 100.000 positief bijstellen. Per saldo leiden deze mutaties tot een positieve bijstelling van € 273.000.

We stellen voor om diverse budgetten door te schuiven naar 2024

In deze Najaarsnota 2023 noemen we een aantal budgetten die we willen overhevelen naar 2024. Als de werkzaamheden in 2023 niet of niet helemaal zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten.

In 2024 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2023 en kunnen we in 2024 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden.

De over te hevelen budgetten staan in de Najaarsnota vermeld onder het kopje Financiële begroting/ overhevelen budgetten of bij de diverse programma's. Deze overheveling verwerken we bij de jaarrekening 2023.

Aanvullende krediet Klimaat Robuust maken Kerkplein Breedeweg

We gaan binnenkort starten met het project Klimaat Robuust maken Kerkplein Breedeweg. De raming komt uit op ongeveer € 255.000, het beschikbare krediet bedraagt € 253.000.

Op 24 januari 2023 is een motie van Kernachtig Groesbeek aangenomen over de realisatie evenementenaansluiting bij Kerkplein Breedeweg. De kosten hiervoor zijn ca. € 15.000 en uit efficiency oogpunt kan dit meelopen in de uitvoering van project Klimaat Robuust maken.

Ophoging van een reeds door de gemeenteraad gevoteerd en gestart krediet, kan alleen via een raadsbesluit. We stellen daarom voor om via dit besluit het bestaande krediet te verhogen met € 15.000 voor het realiseren van de evenementenaansluiting. Het reeds beschikbaar gestelde budget van € 253.000 blijft daarmee beschikbaar voor het Klimaat Robuust maken.

Kanttekening

We rapporteren naar de stand van medio oktober 2023

De informatie in deze Najaarsnota is gebaseerd op de informatie per medio oktober 2023. Naast deze mutaties blijven zich allerlei ontwikkelingen voordoen die nog kunnen leiden tot mee- en tegenvallers voor 2023. Deze verwerken we in de jaarrekening 2023.

Financiële onderbouwing

Welk financieel beeld laat de Najaarsnota zien?

De op 10 november 2022 vastgestelde begroting 2023 toonde een voordelig saldo van € 298.000 (inclusief 1^e begrotingswijziging). Op 13 juli 2023 heeft de gemeenteraad de Voorjaarsnota 2023 vastgesteld. De mutaties tot en met de Voorjaarsnota waren € 1.425.000 nadelig. Daarmee kwam het begrotingssaldo na de Voorjaarsnota uit op € 1.127.000 nadelig.

Volgens genomen besluiten en de ontwikkelingen en afwijkingen die in deze Najaarsnota zijn vermeld stellen we het begrotingssaldo nu met € 5.651.000 voordelig bij.

Het begrotingssaldo komt daarmee op € 4.524.000 voordelig.

De Najaarsnota laat het volgende Financieel Meerjarenperspectief (FMP) zien. Zie onderstaande tabel. Vanaf 2024 is aansluiting gezocht bij de Programmabegroting 2024.

	<i>bedragen x € 1.000</i>				
	2023	2024	2025	2026	2027
FMP in primaire begroting 2023	348	272	535	-5.622	-5.622
<i>waarvan incidenteel</i>	238	-	-	-	-
<i>structureel</i>	110	272	535	-5.622	-5.622
Totaal 1e begrotingswijziging	-50	-10	-11	1.599	1.599
Totaal besluitvorming tot Voorjaarsnota	-320	-164	-164	-163	-163
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.105	-217	-185	-183	-183
FMP na Voorjaarsnota 2023	-1.127	-118	175	-4.370	-4.370
<i>waarvan incidenteel</i>	69	-64	-	-	-
<i>structureel</i>	-1.196	-54	175	-4.370	-4.370
Totaal besluitvorming tot Najaarsnota	-88	-	-	-	-
Totaal mutaties Najaarsnota	5.739	-	-	-	-
FMP na Najaarsnota 2023	4.524	-118	175	-4.370	-4.370
Ontwikkeling saldo begroting 2024	-	198	-277	-1.336	-814
Actueel FMP	4.524	80	-102	-5.706	-5.184
<i>waarvan incidenteel</i>	-717	-29	-	-	-
<i>structureel</i>	5.241	109	-102	-5.706	-5.184

De algemene reserves laten het volgende verloop zien.

Reserve	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m NJN	Begroting 2023 na NJN	Meerjarenbegroting			
				31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Algemene reserve vast	17.220	-	17.220	17.220	17.220	17.220	17.220
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.350	4.191	11.541	10.986	10.846	10.674	10.644
Reserve rekeningresultaten	1.777	-355	1.422	1.066	711	355	-
Totaal	26.346	3.836	30.183	29.272	28.777	28.249	27.864

In deze stand zijn de begrotingssaldi van de Najaarsnota 2023, de Begroting 2024 en de Meerjarenbegroting 2025-2027 niet verwerkt.

Communicatie

De webversie van de Najaarsnota 2023 is te lezen via <http://programmavan.bergendal.nl/>.

Aanpak/uitvoering

Na vaststelling van de Najaarsnota 2023 zenden wij deze naar de provincie, zodat zij op de hoogte is van de (financiële) ontwikkeling van onze gemeente. In de Najaarsnota lichten we de voortgang van de uitvoering per onderwerp toe.

Burgemeester en wethouders

De secretaris,
E.W.J. van der Velde

De burgemeester,
mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

- Najaarsnota 2023

Bijlage ter inzage griffier

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 7 november 2023

overwegende dat:

in de Najaarsnota de nu te verwachten mutaties in de begroting 2023 naar de stand van medio oktober 2023 zijn verwerkt

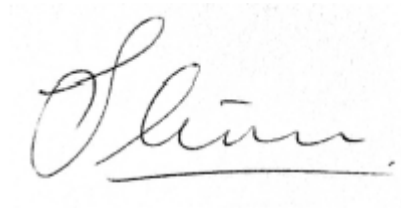
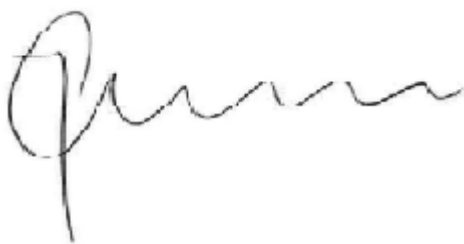
b e s l u i t :

1. De Najaarsnota 2023 vast te stellen.
2. De begroting overeenkomstig de voorgaande beslispunten met € 5.651.000 positief te wijzigen.
3. Een aantal budgetten, zoals benoemd in de Najaarsnota 2023, door te schuiven naar 2024 als de werkzaamheden niet volledig zijn afgerond in 2023.
4. Een bedrag van € 15.000 beschikbaar te stellen voor het ophogen van het investeringskrediet Klimaat Robuust maken Kerkplein Breedeweg voor het realiseren van een evenementenaansluiting.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 14 december 2023,

De raadsgriffier,

De voorzitter,

J.A.M. van Workum

mr. M. Slinkman

Overzicht lopende kredieten

Hieronder staat een overzicht van de lopende kredieten. Een aantal projecten is gereed. We sluiten deze kredieten administratief af bij de Jaarrekening 2023.

Beschrijving project	Jaar	Team	Totaal Krediet	Besteed tot 2023	Besteed in 2023	Restant krediet	Stavaza	Bedrag
Herinrichting winkelcentrum Beek		BOR	50	114-	1-	64-		
Herinrichting winkelcentrum Beek: bijdrage uit voorziening		BOR	860	104-	4-	751		
Riolering winkelcentrum Beek		BOR	122	31-	-	91		
Totaal Herinrichting winkelcentrum Beek			1.032	249-	5-	778	Uitvoering is gestart	
Reconstructie Nassaustraat, Prins Willem Alexanderstraat Ooij	2017	BOR	1.074	963-	45	157	Project is afgerond. Evaluatienota volgt.	
Vervangen asfaltrijbanen binnen bebouw de kom 2023	2023	BOR	79	-	-	79	Betreft jaarlijkse investering	
Reconstructie Pr.Hendrikstraat-Kon. Wilhelminastraat Ooij	2018	BOR	1.253	333-	533-	387	Uitvoering is gestart	
Rec.kern Beek door wateroverlast: uitvoering	2018	BOR	96	31-	-	65	Dit project staat onhold. Overleg noodzakelijk	
Reconstructie kern Ubbergen door wateroverlast	2018	BOR	24	-	-	24	Dit project staat onhold. Overleg noodzakelijk	
Aanpak school-thuis routes	2016	OpR	37	41-	-	4-	Project is afgerond.	

Mobiliteitsvisie 2018	2018	BOR	1.469	396-	29-	1.043	Vanuit mobiliteitsfonds zijn diverse bijdrages diverse projecten.
Verbreding Meerwijkselaan:voorbereiding	2019	BOR	480	-	-	480	Dit project staat onhold.
Reconstructie Gooiseweg Zuid	2019	BOR	1.979	5-	0-	1.974	Project is in voorbereiding
Reconstructie Gooiseweg Noord	2019	BOR	997	567-	473-	43-	Project is afgerond.
Renovatie "water werkt" Beek	2019	BOR	555	27-	11-	517	Project is in voorbereiding
Centrum Ooij (omgeving Reinier van Ooijplein)	2020	BOR	1.351	116-	47-	1.188	Project is in voorbereiding
Reconstructie Das-Eekhoorn-Fretstraat	2020	BOR	865	310-	496-	58	Project is afgerond.
Aanleg fietspad naar Leuth	2020	BOR	314	-	9-	304	Dit project staat onhold.
Reconstructie Burg.Ottenhofstraat (Dries-Stekkenberg)	2020	BOR	1.648	94-	13-	1.541	Project is in voorbereiding
Nassaulaan-Pr.Christinalaan Berg en Dal	2020	BOR	744	525-	135-	85	Project is afgerond
Leuthsestraat Pers.vervangen riool en herstel wegen	2021	BOR	765	37-	16-	711	Project is in voorbereiding, uitvoering start in 2023
Bongerdstraat Beek nieuwe bomen in rijbaan	2021	BOR	636	73-	15-	548	Project is in voorbereiding
Rijlaan Groesbeek overlagen + aanplant bomen	2021	BOR	265	-	4-	261	Uitvoering is gestart

Pastoor Hoekstraat Breedeweg	2020	BOR	426	39-	4-	383	Project is in voorbereiding, uitvoering start m
Wilgenlaan Beek	2020	BOR	570	21-	7-	543	Project is in voorbereiding
Afwikkeling centrum Groesbeek	2021	BOR	3.025	117-	19-	2.889	Uitvoering is gestart
Lynden,Rivier-Zalmstraat	2020	BOR	1.460	107-	336-	1.016	Uitvoering is gestart
Breedeweg verv.wegen: voorbereiding	2021	BOR	393	36-	8-	350	Project is in voorbereiding
Biezenkamp Beek	2022	BOR	216	16-	242-	43-	Project is afgerond
Herwendaalsehoek Groesbeek	2022	BOR	1.820	45-	855-	920	Uitvoering is gestart
Rijksstraatweg (fietsstraat) Beek	2022	BOR	413	-	-	413	Project staat onhold, mogelijk herstart in 2024 afwachting onderzoek door Provincie.
Crumpsestraat Millingen	2022	BOR	531	17-	35-	479	Uitvoering is gestart
Mesdagweg Groesbeek	2022	BOR	993	8-	16-	969	Vorbereiding is gestart. Uitvoering is uitgesteld tot 2024.
Chopinstraat Millingen	2022	BOR	54	-	-	54	Project is nog niet gestart.
Nieuweweg/Stekkenberg oversteek	2022	BOR	370	1-	12-	357	Project is in voorbereiding
Spoorlaan Groesbeek	2022	BOR	991	-	-	991	Project is nog niet gestart.
Schoolstraat Millingen (kiss&ride)	2022	BOR	140	1-	1-	138	Project is in voorbereiding
Erlecomseweg Erlecom reconstructie	2022	BOR	1.430	19-	5-	1.405	Project is in voorbereiding, maar staat onhold

Händelstraat Groesbeek	2022	BOR	198	-	-	198	Project is uitgesteld naar 2026
Zevenheuvelenweg (Ottenhoff/nieuweweg)	2022	BOR	1.200	-	-	1.200	Project is uitgesteld naar 2026
Merelweg Berg en Dal	2022	BOR	102	9-	5-	88	Uitvoering is gestart
Reconstructie Acaciastraat Groesbeek	2023	BOR	15	-	-	15	Project is nog niet gestart.
Reconstructie Vissersstraat Kekerdom	2023	BOR	59	-	-	59	Project is nog niet gestart.
Herinrichten Cranenburgsestr-Hulsbroek-Reestraat	2023	BOR	50	-	0-	50	Project is in voorbereiding
Heer Zegerstraat/Kard.Gerardstraat Groesbeek	2022	BOR	1.301	21-	58-	1.222	Project is in voorbereiding
Populierenstraat Breedeweg	2023	BOR	14	-	-	14	Project is nog niet gestart.
Reconstructie Bedrijventerrein Mies Groesbeek	2023	BOR	125	-	-	125	Project is nog niet gestart.
St.Hubertusweg Ooij	2023	BOR	56	-	4-	53	Project is in voorbereiding
Reconstructie Margrietstraat eo Groesbeek	2023	BOR	136	-	30-	106	Project is in voorbereiding
van Nispenstraat/Secr.Luijbenstraat Groesbeek	2023	BOR	81	-	-	81	Project is nog niet gestart.
Herinrichting Ooijse Bandijk	2022	BOR	98	21-	136-	59-	Dit project is onderdeel van het krediet Mobiliteitsvisie 2018. Uitvoering is gesta rijksbijdrage is nog niet volledig op het p geboekt.

Vergroenen Cranenburgsestraat Groesbeek	2023	BOR	25	-	22-	3	Project is afgerond.
Vergr.transportriool Breedeweg/Bruuk: voorbereiding	2019	BOR	375	74-	1-	300	Projectvoorbereiding is gestart, na akkoord V kan het werk worden aanbesteed.
Relinen diverse rioleringen	2020	BOR	75	44-	-	31	Project deels uitgevoerd, loopt nog door in 2021.
Wylbergpark riolering	2020	BOR	204	1-	13-	190	Uitvoering is gestart
Afkoppelkrediet 2020-2023 diverse rioleringen	2020/2023	BOR	246	177-	1-	68	Project deels uitgevoerd, loopt nog door in 2021.
Heikant Groesbeek overstort riool: voorbereiding	2021/2022	BOR	2.230	50-	1-	2.179	Project is in voorbereiding, uitvoering verwacht in 2022.
Breedeweg verv.riool/duiker: voorbereiding	2021	BOR	220	5-	9-	206	Project is in voorbereiding
Div.rioolrenovaties (kous) incl putrenovaties	2022	BOR	685	-	6-	679	Project is in voorbereiding
Renovatie pompgemalen 2021-2023	2021/2023	BOR	525	229-	132-	165	Uitvoering is gestart
Aanpak wateroverlast Breedeweg		BOR	4.133	678-	57-	3.399	Project is gestart. De uitvoering loopt van 2023 naar 2024.
Maatregelen vermindering wateroverlast	2012	BOR	24	15-	-	8	Project is afgerond.
Aanp.wateroverlast/klimaatadaptatie overige kernen	2023	BOR	750	-	40-	710	Uitvoering is gestart en loopt door in 2024.

Fiets-/voetveer Bommel-Ooij	2020	RO	104	1-	-	103	Het raadsvoorstel Fiets-Voetveer Bommel-Ooij is in 2020 in een raadsakkoord bevonden door de raad. Nadat dit voornemen in een raadsakkoord is kan ook gestart worden met de uitvoering van dit project om de oeveraansluiting te realiseren.
Aanschaf materieel 2021	2021	Buitendienst	284	162-	-	122	Vanwege langere levertijden is dit materieel in 2023 geleverd
Aanschaf materieel 2022	2022	Buitendienst	293	168-	164-	39-	Vanwege langere levertijden is dit materieel in 2023 geleverd
Aanschaf materieel 2023	2023	BOR	240	-	-	240	Vanwege langere levertijden zal dit materieel in 2024 worden geleverd
Zoutloods Millingen aan de Rijn	2020	BOR	512	219-	242-	51	Uitvoering is gestart
Nieuw dakpakket sporthal Heuvelland	2023	BOR	237	-	7-	230	Project is in voorbereiding
Nieuwe software zwembad en sporthallen	2023	BOR	100	-	26-	74	Uitvoering is gestart
Verv.armaturen sporthal Heuvelland	2023	BOR	88	-	-	88	Project is nog niet gestart.
Herstel betonnen perronvloeren de Lubert	2019	BOR	130	92-	-	38	Dit project is afgerond.
Verv.systeemw/afwerklaag sanitair de Lubert	2022	BOR	158	-	89-	68	Dit project is afgerond.
Vervangen installaties de Lubert	2022	BOR	70	-	-	70	Project is nog niet gestart.

Verduurzamen sporthal De Duffelt	2020	BOR	50	2-	-	48	Project is in voorbereiding
Kleedkamers DVSG	2018	MO	506	552-	-	46-	De rijkssubsidie voor de bouw moet het vaststellen. Daarna volgt de eindafrekening van de gemeente en DVSG.
Verbetering zwembad de Lubert	2021	BOR	120	127-	-	7-	Dit project is afgerond.
SVO'68 verv.toplaag kunstgrasveld	2021	MO	300	300-	-	0-	Project is afgerond. Subsidie is verstrekt. Subsidievaststelling moet nog plaatsvinden.
SVO-VVLK Lichtmasten (4 stuks)	2022	MO	20	-	20-	-	Project is afgerond.
SVO-VVLK Lichtarmaturen (8 stuks)	2022	MO	12	-	12-	-	Project is afgerond.
Groesbeekse Boys ver.toplaag kunstgrasveld	2021	MO	300	278-	-	22	Project is afgerond. Subsidie is verstrekt. Subsidievaststelling moet nog plaatsvinden.
ICT-middelen	2020	INF	700	207-	8-	485	Dit project is gestart in 2020 en loopt door in 2024.
Inrichting werkplekken	2020	INF	300	-	38-	262	Dit project is gestart in 2020 en loopt door in 2024.
Aanpassing gemeentehuis	2021	BOR	660	25-	28-	608	Dit project is gestart in 2022 en loopt door in 2024.
Regeling thuiswerkfaciliteiten	2020	INF	-	62-	6-	68-	Dit project is gestart in 2020 en loopt door in 2024.

Revitalisering de Mallemolen voorbereiding	2021	MO	525	237-	38-	250	Project is in voorbereiding, maar staat onhold
Noodopvang vluchtelingen Oekraïne	2022	MO	312	409-	48-	145-	Project is afgerond.
Opknappen begraafplaats Vossengraaf Millingen	2023	BOR	84	-	-	84	Project is nog niet gestart.
Verharding begraafplaats Heselenberg Groesbeek:voorbereiding	2023	BOR	4	-	-	4	Project is nog niet gestart.
Invoering Omgevingswet	2019	RO	845	-591	-102	152	De omgevingswet is per 1-7-2023 ingev project heeft daarom een langere doorlo

Overzicht baten en lasten (gesplitst)

Bedragen x €1.000

	Begroting 2023 Primair			Begroting 2023 na VJN			Begroting 2023 na NJN		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Inwoner	-51.574	12.256	-39.318	-58.717	17.361	-41.356	-72.239	23.415	-48.824
Onze buurt	-26.787	11.441	-15.345	-28.765	11.750	-17.015	-29.317	12.087	-17.230
Onze gemeente	-8.441	2.299	-6.143	-8.794	2.307	-6.487	-10.866	2.594	-8.272
Ons geld	-7.740	79.462	71.722	-6.961	80.347	73.387	-6.576	85.490	78.914
Overhead	-11.574	0	-11.574	-12.206	0	-12.206	-10.846	0	-10.846
Saldo baten en lasten	-106.116	105.458	-659	-115.443	111.765	-3.678	-129.844	123.586	-6.258
Toevoeging reserves	-330		-330	-330		-330	-7.433		-7.433
Onttrekking reserves		1.337	1.337		2.882	2.882		18.216	18.216
Resultaat baten en lasten	-106.447	106.795	348	-115.773	114.647	-1.127	-137.277	141.801	4.524